

An Exploration of the Lived Experience of Married Women in Rasht City Regarding the Transformation of Family Values: A Qualitative Study

Morteza Jafari^{1*} , Ahmad Bokharai² , Shahnaz Sedaqatzadgan³ , Yaqub Ahmadi⁴

1. Ph.D. Candidate, Department of Sociology, Faculty of Social Sciences, Payam Noor University, Tehran, Iran

2. Associate Professor of Sociology, Department of Sociology, Faculty of Social Sciences, Payam Noor University, Tehran, Iran

3. Associate Professor of Sociology, Department of Sociology, Faculty of Social Sciences, Payam Noor University, Tehran, Iran

4. Professor of Sociology, Department of Sociology, Faculty of Social Sciences, Payam Noor University, Tehran, Iran

* Corresponding Author E-mail: m.jafari@pnu.ac.ir; ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8168-419X>

Received: 16/07/2025, **Revised:** 26/07/2025, **Accepted:** 28/09/2025

Abstract

This study employed a grounded theory approach to conduct an in-depth exploration of married women's lived experiences and perceptions regarding family values transformation in Rasht, Iran. Through purposeful sampling with maximal variation (across age, education, marital duration, and employment status), 22 participants were selected until theoretical saturation was achieved. Data collection utilized in-depth semi-structured interviews, with concurrent analysis via constant comparative method involving open, axial, and selective coding. Findings revealed that value transformation occurs within a complex nexus of interacting economic, socio-cultural, and relational factors. Financial status emerged as a pivotal element, where adverse economic conditions exacerbated intra-familial tensions. Women's employment functioned not only as financial empowerment but also fundamentally reshaped traditional gender roles, enhanced decision-making authority, and redefined social norms. The transformation manifests as a multifaceted, dynamic, and context-dependent phenomenon arising from the complex interplay of structural (economic, cultural) and interpersonal (relationship quality) factors, reflecting participants' lived experiences amidst contemporary Iran's societal transformations.

Keywords: Family values, Intimacy, Women's rights, Job opportunities.

How to Cite: Jafari, M.; Bokharai, A.; Sedaqatzadgan, Sh. & Ahmadi, Y. (2025). An Exploration of the Lived Experience of Married Women in Rasht City Regarding the Transformation of Family Values: A Qualitative Study. *Journal of Sociology of Lifestyle*, 10(3), 133-165. [In Persian].

Extended Abstract

Background and Purpose

This study focuses on the lived experience of married women in Rasht not merely because of their central role in the family institution, but rather because women, as multidimensional subjects of change, are situated at the intersection of traditional institutional pressures (the extended family, gender expectations), the economic imperatives of modernity (employment, consumption), and emerging cultural currents (individualism, the redefinition of relationships). This liminal position transforms them into key agents in the process of redefining the meaning of family values. The primary objective of this research is to explore the lived experience of married women in the city of Rasht regarding the transformation of family values, with a specific focus on uncovering: (1) the objective and subjective dimensions of this experience (their perception and interpretation of the changes), (2) the internal mechanisms they employ when confronting value conflicts, and (3) the adaptive strategies they use in daily life to manage these tensions. By filling this gap in knowledge, this study provides an essential foundation for formulating supportive strategies and policies that are aligned with the needs and realities of women and families within the specific regional context of Rasht.

Materials and Methods

This research was conducted using a qualitative approach based on the Grounded Theory method. The target population of this study consisted of married women residing in the city of Rasht. The sampling process began purposively and continued following the logic of theoretical sampling until theoretical saturation was achieved. In total, interviews were conducted with 22 married women from the city of Rasht.

Findings

In the first step, the influence of causal, contextual, and intervening conditions on changes in the family values of married women in Rasht was identified, and in the second step, the strategies and consequences of these changes were analyzed.

Discussion

Changes in social values and norms, particularly among younger generations, have led to transformations in the structure and functioning of families. An examination of social trends, such as increased educational attainment, shifts in gender roles, and the influence of media, indicates that Iranian families are transitioning from traditional patterns toward more modern ones. To address value changes within families and strengthen the family institution, it is recommended that educational and cultural programs based on positive family values be designed and implemented.

Conclusion

The findings of this study, based on systematic axial coding, reveal a novel theoretical core termed "Paradoxical Value Negotiation." This research sought to identify the main factors driving changes in family values. Consequently, the influence of causal, contextual, and intervening conditions on the transformation of family values among married women in Rasht was identified and analyzed. Causal conditions included financial circumstances, financial responsibilities, employment opportunities, and financial independence, all of which had profound impacts on family relationships and child-rearing practices. Unfavorable financial circumstances led to significant tensions and fundamental problems in family communications, whereas sound financial management reinforced values such as frugality and cooperation. Therefore, educating children about financial concepts is considered a crucial aspect of family financial management.

Funding

This research received no specific grant from funding agencies.

Authors' Contributions

All authors contributed equally to manuscript preparation.

Conflicts of Interest

The authors declare no conflicts of interest.

Acknowledgement

We extend our deepest gratitude to the study participants.

References

- Abdollahi, Zahra; Pirahri, Niyar; Ghasemi, Yarmohammad; & Mirzaei, Khalil. (2022). Mechanism and Dynamics of Family Values in Ilam (A Mixed-Methods Study). *Woman and Society (Sociology of Women)*, 13(1 (Serial 49)), 29-52. SID. <https://sid.ir/paper/1000254/fa> [In Persian]
- Afrasiyabi, H., & Moradi Fard, T. (2015-2016). A study of the contexts and conditions of women's reconsideration of family values. National Conference on Family Changes and Its Challenges in Iran, [In Persian] SID. <https://sid.ir/paper/844695/fa>
- Afsharkohan, J., & Rezaeian, M. (2018). Intergenerational Comparison of the Relationship Between Individuals' Value System and Attitude Toward Family Stability. *Sociology of Social Institutions*, 5(12), 293-326. [In Persian]
- Ahuvia, Nancy Y. Wong (2002). Personality and Values Based Materialism: Their Relationship and Origins. *Journal of Consumer Psychology* Volume 12, Issue 4, 2002, Pages 389-402.
- Armaki, Taghi Azad. & Zaheri Nia, Mostafa. (2010). A Study of Value Types and Cultural Changes in the Family. *Family Research*, 6(23), 280-297. [In Persian]
- Asadpour, Esmail. Kasaie, Abdolrahim. & Barghaei, Shima al-Sadat. (2016). The Role of Practicing Religious Beliefs in Predicting Self-Efficacy and Life Expectancy Among Divorced Women. [Journal Name], 2 (3), 97-112. [In Persian]
- Azodi, Mohammad Reza. (2024). The Role of Cyberspace on the Family. Retrieved from <https://civilica.com/note/898/>
- Ali Akbari, Raziye. (2021). Factors in the Decline of Values in the Contemporary Family. *Rah Tousheh*, (131) (Special Issue on Family), Summer 2021, 74-83. [In Persian]
- Cheatsaz, Mohammad Javad. (2023). Iranian Family and Socio-Cultural Changes: A Generational Analysis. *Social Problems of Iran*, 14(1), Spring and Summer 2023. [In Persian]
- Cooke, L. P., & Gash, V. (2010). Wives' Part-time Employment and Marital Stability in Great Britain, West Germany and the United States. *Sociology*, 44 (6), 1091–1108. DOI: [10.1177/0038038510381605]
- Conger, Rand, Ge, Xiao-Jia & Lorenz, Frederick. (2020). Economic Stress and Marital Relations.
- Creswell, John. (2017). *Qualitative Inquiry and Research Design* (H. Danaee Fard & H. Kazemi, Trans.). Tehran: Safar. (Original work published 2007). [In Persian]
- Dehghan, Hossein; Marvat, Barzoo; & Ghaffari, Zahra. (2019). Similarities and Contrasts in the Values and Norms of Family and School Institutions and Their Impact on Student Socialization. *Family and Research Quarterly*, 16(4), 41-64. [In Persian]
- Dowland, Seth (2015). *Family Values and the Rise of the Christian Right*. University of Pennsylvania Press.
- G., Ponte, C. & Jorge, A. (eds.) *Digital Parenting. The Challenges for Families in the Digital Age*. Göteborg: Nordicom.
- Furstenberg, F. F. (2019). Family change in global perspective: How and why family systems change. *National Review of Sociology*, 45, 447–468. <https://doi.org/10.1146/annurev-soc-073018-022445>

- Inglehart, R. (1994). Cultural transformation in the advanced industrial society. Translated by M. Vetr. Tehran: Kavir.
- Javadi-Pashaki, Nazila, & Darvishpour, Azar. (2019/2020). A Review of the Concepts of Theoretical Sensitivity and Reflexivity in Qualitative Research. *Journal of Qualitative Research in Health Sciences*, 8(Suppl.), 56–65. [In Persian].
- Khafri, Neda. (2023). Studying Changes in Family Patterns with Emphasis on the Role of Social Networks: A Qualitative Research. *Family Therapy Application*. doi: 10.22034/afjt.2022.301745.1174. [In Persian]
- Livingstone, S. & Byrne, J. (2018). Parenting in the Digital Age. The Challenges of Parental Responsibility in Comparative Perspective. pp. 19-30; in Mascheroni.
- Lydia Isioma, Chineyemba (2023). Modernity and changing family values in Nigeria: implications for effective parenting. *International Journal of Modern Anthropology Int. J. Mod. Anthropol.* 2023. Vol. 2, Issue 19, pp: 1129 – 1152.
- Maio, G. R. (2010). Mental representations of social values. In M. P. Zanna (Ed.), *Advances in Experimental Social Psychology* (Vol. 42, pp. 1–43). Academic Press. [https://doi.org/10.1016/S0065-2601\(10\)42001-8](https://doi.org/10.1016/S0065-2601(10)42001-8).
- Mir Mohammad Rezaei, Seyedeh Zahra; Sarookhani, Baqer; & Saraei, Hassan. (2016). Qualitative Study of Globalization and Family Changes in Zanjan City. *Cultural and Communication Studies*, 12(45), 13-44. [In Persian].
- Moharabi, Zahra; Hashemianfar, Seyed Ali; & Hojazi, Seyed Naser. (2023). A Meta-Analysis of the Impact of Virtual Space Usage Level and Type on Family Identity and Values. *Social Psychology Research*, 13(51), 47-60. doi: 10.22034/spr.2024.406008.1845 [In Persian].
- Molaee Parde, Barzoo; Saeedi Asl, Ghodrat; & Saeedi Asl, Rezvan. (2022). Women's Role in Promoting Islamic Culture and Strengthening Children's Religious-National Identity. *Rah Tousheh*, 6(87), 1188-1195. [In Persian].
- Niazi, Mohsen; Mazrooei Nasrabadi, Esmail; & Aghabozorgi Zadeh, Shiva. (2020). Futures Studies of Family Values Changes in Iran Using Causal Layered Analysis. *Quarterly Journal of Social Sciences*, 27(89), 71-102. doi: 10.22054/qjss.2021.49717.2203. [In Persian]
- Rahman, Saodah & Uddin, Md. (2017). THE IMPACT OF GLOBALIZATION ON FAMILY VALUES. *International Journal of Advanced Research (IJAR)*.
- Razzazi, Maryam; Ghadami, Mohsen; Azizabadi Farahani, Fatemeh; & Haji'ani, Ebrahim. (2024). Identifying Factors Affecting the Preservation and Consolidation of the Islamic-Iranian Family. *National Studies Quarterly*, 25(97), 53-81. doi: 10.22034/rjnsq.2024.428629.1538. [In Persian]
- Rezaei Bahrabad, Hassan; Majdi, Ali Akbar; Behravan, Hossein; & Sadrnabavi, Rampour. (2019). The Process of Cultural Changes among Iranians in Recent Decades. *Cultural and Communication Studies*, 15(57), 11-50. doi: 10.22034/jcsc.2020.38263. [In Persian]
- Rezazadeh Alireza Hassan Mantegh (2019). The Role Of Family In Value Transformation of Youths and Middle-Aged People In Tehran. *Revista Humanidades e Inovação* v.6, n.
- Roumyani, Niroomand; Mir Esmacili, Bibi Sadat; Azam, Kamal; Yousefi, Zahra; & Roumyani, Moslem. (2018). The Role of the Internet on Family Values among Students of Tehran University of Medical Sciences. *Journal of School of Public Health and Institute of Public Health Research*, 16(3), 269-278. [In Persian]
- Sadeghi, Rasoul; & Rezaei, Maryam. (2019). “Investigating the Impact of Cultural-Value Orientations on Youth's Attitudes Toward Marriage in Tehran”. *Strategic Studies of Sports and Youth*, (45), Autumn 2019, 94-123. [In Persian]

- Shoa Kazemi, Mehranqiz. (2005). Communication and Its Impact on Family Health. Ma'rifat Journal, (91). [In Persian]
- Strauss, Anselm L., & Corbin, Juliet (2015), Basics of Qualitative Research: Grounded Theory Procedures and Techniques, Sage.
- Taqavi, Seyyed Mehdi, & Aslani, Shahnaz. (2017/2018). Investigating the Relationship Between Media Consumption, Religiosity, and Family Values: A Case Study of Semnan City. Police-Social Research on Women and Family, 5(2), 181–205. SID. <https://sid.ir/paper/509937/fa> [In Persian]
- Zahedi, Mohammad Javad; & Khazrnezhad, Omer. (2013). "Modernization and the Process of Value Change in the Family Domain" (A Case Study of Changes in Family Values in the City of Bukan). Iranian Journal of Sociology, 14(1), 68-97. SID. <https://sid.ir/paper/67547/fa> [In Persian].
- Zhong, C., Wilkinson, J. The paradox of women's marital freedom: nonlinear individualization in post-reform China. Theor Soc 54, 119–138 (2025). <https://doi.org/10.1007/s11186-025-09591>.

نوع مقاله: پژوهشی

کاوشی در تجربه زیسته زنان متأهل شهر رشت از دگرگونی ارزش‌های خانواده: یک مطالعه کیفی

مرتضی جعفری^۱، احمد بخارایی^۲، شهناز صداقت‌زادگان^۳، یعقوب احمدی^۴

۱. دانشجوی دکترای جامعه‌شناسی، گروه جامعه‌شناسی، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران.

۲. دانشیار جامعه‌شناسی، گروه جامعه‌شناسی، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران

۳. دانشیار جامعه‌شناسی، گروه جامعه‌شناسی، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران

۴. استاد جامعه‌شناسی، گروه جامعه‌شناسی، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران

*ایمیل نویسنده مسئول: m.jafari@pnu.ac.ir؛ ارکید: <https://orcid.org/0000-0001-8168-419X>

تاریخ دریافت: ۱۴۰۴/۰۴/۲۵ تاریخ اصلاح: ۱۴۰۴/۰۵/۰۴ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۰۷/۰۶

چکیده

هدف این پژوهش، کاوش عمیق تجارب زیسته و ادراکات زنان متأهل شهر رشت از فرآیند دگرگونی ارزش‌های خانوادگی بود که با اتخاذ رویکرد نظریه زمینه‌ای و با استفاده از مصاحبه‌های نیمه‌ساختاریافته عمیق اجرا گردید. مشارکت‌کنندگان به‌شیوه هدفمند و با معیار حداکثر تنوع (از نظر سن، تحصیلات، مدت ازدواج و وضعیت اشتغال) انتخاب شدند و فرآیند نمونه‌گیری تا اشباع نظری ادامه یافت. در مجموع ۲۲ زن متأهل ساکن رشت انتخاب شدند. تحلیل داده‌ها به‌روش تحلیل مقایسه‌ای مداوم و طی فرآیندهای کدگذاری باز، محوری و گزینشی به‌صورت همزمان با جمع‌آوری داده‌ها انجام پذیرفت. تجزیه و تحلیل داده‌ها نشان داد که دگرگونی ارزش‌ها در بستر پیچیده‌ای از تعامل عوامل اقتصادی، اجتماعی- فرهنگی و ارتباطی رخ داده است. وضعیت مالی به‌عنوان یک عامل محوری، در شرایط نامساعد اقتصادی منجر به افزایش تنش‌های درون‌خانوادگی گردید. اشتغال زنان نه‌تنها عاملی برای استقلال مالی بود، بلکه نقش محوری در تغییر نقش‌های جنسیتی سنتی، افزایش قدرت تصمیم‌گیری و بازتعریف هنجارهای اجتماعی ایفا نمود. یافته‌ها حاکی از آن است که دگرگونی ارزش‌های خانوادگی در بین زنان رشتی، پدیده‌ای چندوجهی، پویا و وابسته به زمینه است که از تعامل پیچیده عوامل ساختاری (اقتصادی، فرهنگی) و عوامل بین‌فردی (کیفیت روابط) نشأت می‌گیرد و بازتاب تجارب زیسته آنان در مواجهه با تحولات جامعه ایران معاصر است.

کلیدواژه‌ها: ارزش‌های خانواده، صمیمیت، حقوق زنان، فرصت‌های شغلی.

استناد به این مقاله: جعفری، مرتضی؛ بخارایی، احمد؛ صداقت‌زادگان، شهناز و احمدی، یعقوب. (۱۴۰۴). کاوشی در تجربه زیسته زنان متأهل شهر رشت از دگرگونی ارزش‌های خانواده: یک مطالعه کیفی. *جامعه‌شناسی سبک زندگی*، ۱۰(۳)، ۱۳۳-۱۶۵.

مقدمه و بیان مسئله

در دنیای کنونی، خانواده به عنوان یکی از بنیادی‌ترین نهادهای اجتماعی، تحت تأثیر تغییرات فرهنگی، اقتصادی و اجتماعی شتابان قرار گرفته است. ارزش‌های خانواده که اصول و باورهای مشترک اعضای آن را شکل می‌دهند، در طول زمان دست‌خوش تحولات عمیقی شده‌اند. این دگرگونی‌ها نه تنها بر ساختار خانواده، بلکه بر روابط بین‌فردی و تعاملات اجتماعی آن‌ها تأثیر گذاشته است (نیازی و همکاران، ۱۳۹۹).

شهر رشت، به عنوان مرکز استان گیلان، شاهد تقابل پویا و گاه تنش‌آمیز بین ارزش‌های خانوادگی سنتی ریشه‌دار و جریان‌های نوین ناشی از تعاملات گسترده با مدرنیته (به‌ویژه گردشگری و رسانه‌های فراملی) است. این دگرگونی‌ها پیامدهای دوسویه‌ای داشته‌اند: در عین حال که زمینه‌ساز رشد فردی و انعطاف‌پذیری شده‌اند، به افزایش تنش‌های خانوادگی، کاهش انسجام و بروز چالش‌های هویتی منجر شده‌اند.

زنان متأهل در این منطقه، به‌واسطه قرارگرفتن در تقاطع انتظارات سنتی (خانواده گسترده، نقش‌های جنسیتی دیرپا)، الزامات اقتصادی مدرن (اشتغال، مصرف) و جریان‌های فرهنگی نوین (فردگرایی، بازتعریف روابط)، وظیفه سنگین مدیریت این تنش‌ها و بازتعریف ارزش‌های خانواده در زندگی روزمره را بر عهده دارند. آن‌ها نه تنها ناقلان فرهنگ، بلکه کنشگران فعال بازسازی معنایی ارزش‌ها هستند. با این وجود، تحولات سریع ناشی از جهانی‌شدن و پیشرفت فناوری، به‌ویژه در حوزه‌های نقش‌های جنسیتی، انتظارات ازدواج و الگوهای ارتباطی، ارزش‌های سنتی را به چالش کشیده‌اند (میرمحمدرضایی و همکاران، ۱۳۹۵). در جوامع سنتی، ارزش‌های خانوادگی عمدتاً بر محوریت مرد به عنوان نان‌آور و زن به عنوان مدیر امور خانگی استوار بود؛ ساختاری که ضامن انسجام اجتماعی تلقی می‌شد (داولند، ۲۰۱۵). اما امروزه با گسترش فردگرایی و مشارکت زنان در عرصه‌های اقتصادی، این الگوها دچار دگرگونی بنیادین شده‌اند.

این تحولات پیامدهای دوگانه‌ای داشته‌اند: از یک سو زمینه‌ساز رشد فردی و انعطاف‌پذیری اجتماعی شده‌اند و از سوی دیگر به افزایش تنش‌های خانوادگی، کاهش انسجام درونی خانواده و چالش‌های هویتی انجامیده‌اند. با این حال، مسأله اصلی این است که درک ناکافی از ابعاد عینی و ذهنی این تغییرات به ویژه از منظر زنان به عنوان کنشگران مرکزی خانواده، مانع از طراحی راهکارهای مؤثر برای مدیریت این تحولات شده است.

تمرکز این پژوهش بر تجربه زیسته زنان متأهل رشت، صرفاً به دلیل نقش محوری آنان در نهاد خانواده نیست، بلکه از این روست که زنان به‌مثابه سوژه‌های چندبُعدی تحول، در تقاطع فشارهای نهادی سنتی (خانواده گسترده، انتظارات جنسیتی)، الزامات اقتصادی مدرن (اشتغال، مصرف) و جریان‌های فرهنگی نوین (فردگرایی، بازتعریف روابط) قرار دارند. این موقعیت بینابینی، آن‌ها را به کنشگرانی کلیدی در فرآیند بازسازی معنایی ارزش‌های خانواده تبدیل می‌کند. مطالعات پیشین غالباً بر پیامدهای کلان اجتماعی تغییر ارزش‌ها (همچون طلاق، کاهش فرزندآوری) یا تحلیل‌های کمی نگرش‌ها متمرکز بوده‌اند (محرابی و همکاران، ۱۴۰۲؛ زاهدی و خضرنژاد، ۱۳۹۲)، و کمتر به کاوش فرآیندهای پویا و زمینه‌مند معناسازی، تعارض درونی و چانه‌زنی روزمره‌ای پرداخته‌اند که در تجربه ذهنی زنان جریان دارد. درک عمیق از چگونگی ادراک، تفسیر و مدیریت این دگرگونی‌ها از منظر خود زنان متأهل رشت، به‌ویژه سازوکارهای درونی آنان (از قبیل فرآیندهای بازاندیشی، مقاومت، پذیرش و چانه‌زنی معنایی در مواجهه با تعارض ارزش‌ها) و راهبردهای انطباقی عینی و ذهنی‌ای که در زندگی روزمره به کار می‌گیرند، همچنان ناکافی و مغفول مانده است. فقدان داده‌های کیفی غنی و مستقیم از تجربه زیسته این گروه، خلاء قابل توجهی در دانش موجود ایجاد کرده است. فقدان درک عمیق از تجربه ذهنی و کنشگری زنان رشت، مانع اساسی در طراحی راهکارهای

مؤثر فرهنگی، اجتماعی و سیاست‌های حمایتی بوم‌محور برای مدیریت مسالمت‌آمیز تحولات ارزشی و تقویت انسجام خانواده در این منطقه خاص است. بدون شناخت دقیق منطق درونی، تعارضات و راهبردهای زنان به عنوان اصلی‌ترین کنشگران این عرصه، هر گونه مداخله‌ای، خطر ناهمخوانی با زیست‌جهان آنان و کاهش اثربخشی را به همراه دارد.

هدف اصلی این پژوهش، کاوش تجربه زیسته زنان متأهل شهر رشت از دگرگونی ارزش‌های خانوادگی است، با تمرکز ویژه بر کشف: (۱) ابعاد عینی و ذهنی این تجربه (ادراک و تفسیر آنان از تغییرات)، (۲) سازوکارهای درونی مورد استفاده آنان در مواجهه با تعارض ارزش‌ها، و (۳) راهبردهای انطباقی که در زندگی روزمره برای مدیریت این تنش‌ها به کار می‌گیرند. این مطالعه با پرکردن خلاء دانشی مذکور، مبنای ضروری برای تدوین راهکارها و سیاست‌های حمایتی همسو با نیازها و واقعیات زندگی زنان و خانواده‌ها در بافت خاص منطقه‌ای رشت فراهم می‌آورد.

پیشینه پژوهش

میرمحمدرضایی و همکاران (۱۳۹۵) در مقاله «مطالعه کیفی جهانی شدن و تغییرات خانواده در شهر زنجان» به بررسی تأثیرات جهانی شدن بر ساختار و کارکرد خانواده‌ها در این شهر پرداختند. این تحقیق به روش کیفی و انجام مصاحبه‌های عمیق با ۳۵ نفر از اعضای خانواده‌های زنجان انجام شد. یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد که جهانی شدن، پیامدهای دوگانه‌ای بر خانواده‌ها داشته است. در این پژوهش، مشخص شد که خانواده‌های زنجان با ورود عناصر جهانی، به شیوه‌های متفاوتی با این تغییرات برخورد کرده‌اند و تکنولوژی‌های ارتباطی به عنوان کاتالیزوری برای تسریع این تحولات عمل کرده است. نویسندگان در پایان نتیجه‌گیری می‌کنند که جهانی شدن تنها یک نیروی خارجی نیست، بلکه خانواده‌ها نیز در فرآیند تغییرات سهیم هستند و این تحولات موجب تغییر در ساختار خانواده‌ها شده است که نیازمند توجه به پیشینه‌های تاریخی، اجتماعی و فرهنگی خاص هر جامعه است.

افراسیابی و مرادی فرد (۱۳۹۴) در مقاله «مطالعه زمینه‌ها و شرایط بازاندیشی زنان در ارزش‌های خانواده» به بررسی عوامل و شرایطی پرداختند که منجر به تغییر و بازاندیشی در ارزش‌های خانوادگی زنان شده است. این تحقیق با تأکید بر تأثیرات اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی بر نقش زنان در خانواده، به تحلیل چالش‌ها و فرصت‌هایی می‌پردازد که زنان در مواجهه با تغییرات اجتماعی با آن روبه‌رو هستند. نویسندگان به بررسی این موضوع پرداختند که چگونه تغییر در نگرش‌های زنان نسبت به نقش‌های سنتی، به ویژه تحت تأثیر جنبش‌های فمینیستی و جهانی شدن، باعث شده است که زنان به بازاندیشی در ارزش‌های خانوادگی خود بپردازند. مقاله همچنین به تأثیر رسانه‌ها و فضای مجازی در شکل‌دهی به این نگرش‌ها اشاره کرده و نتیجه‌گیری می‌کند که برای حفظ انسجام خانواده و انتقال ارزش‌های مثبت، نیاز به حمایت و تقویت باورهای دینی و فرهنگی وجود دارد. نویسندگان در نهایت، بر لزوم ایجاد فضایی برای گفتگو و تبادل نظر میان اعضای خانواده تأکید می‌کنند تا اعضای خانواده بتوانند به درک مشترکی از ارزش‌ها دست یابند.

عبدللهی و همکاران (۱۴۰۱) در مقاله «مکانیسم و دینامیسم ارزش‌های خانواده در ایلام (یک مطالعه آمیخته)» به بررسی ساختار و کارکرد ارزش‌های خانوادگی در استان ایلام پرداخته و با روش‌های ترکیبی کیفی و کمی، به تحلیل تأثیرات این ارزش‌ها بر روابط اجتماعی و فرهنگی در جامعه محلی پرداختند. در این تحقیق به شناسایی عوامل مؤثر بر شکل‌گیری و تحول ارزش‌های خانواده در ایلام، از جمله تأثیرات فرهنگی، اقتصادی و اجتماعی توجه شد. یافته‌ها نشان می‌دهند که ارزش‌های خانوادگی در ایلام تحت تأثیر عواملی مانند سنت‌ها، مذهب و تغییرات اجتماعی قرار دارند و این عوامل به طور مستقیم بر رفتارها و الگوهای تعامل اعضای خانواده تأثیر می‌گذارند. نتایج تحقیق، حاکی از آن است که با وجود تغییرات جهانی و مدرن

شدن جامعه، بسیاری از ارزش‌های سنتی هنوز در خانواده‌ها حفظ شده‌اند و این امر به تقویت هویت فرهنگی و اجتماعی خانواده‌ها کمک می‌کند. همچنین مقاله به چالش‌هایی که خانواده‌ها در مواجهه با تغییرات اجتماعی و اقتصادی جدید با آن روبه‌رو هستند، اشاره کرده و تأکید می‌کند که برای حفظ انسجام خانوادگی و انتقال ارزش‌های مثبت به نسل‌های آینده، نیاز به بازنگری در رویکردهای تربیتی و اجتماعی وجود دارد. در پایان، نویسندگان نتیجه‌گیری می‌کنند که دینامیسم ارزش‌های خانوادگی در ایلام نه تنها تحت تأثیر عوامل داخلی بلکه تحت تأثیر تغییرات خارجی نیز قرار دارد و برای مقابله با چالش‌های موجود، لازم است که سیاست‌گذاران و برنامه‌ریزان اجتماعی به تقویت ارزش‌های خانواده پرداخته و راهکارهایی برای حمایت از خانواده‌ها ارائه دهند.

زاهدی و خضرنژاد (۱۳۹۲) در تحقیق «نوسازی و فرایند تحول ارزش‌ها در حوزه خانواده» به ویژه در شهر بوکان، نشان می‌دهند که نهاد خانواده تحت تأثیر عوامل نوسازی دچار تغییرات ساختاری و معنایی شده است. این تغییرات، شامل افزایش برابری در روابط قدرت میان اعضای خانواده، تغییر از اطاعت به کنجکاو در روابط والدین و فرزندان، و حرکت از تصمیم‌گیری‌های سنتی به سمت انتخاب‌های فردی است. همچنین نوسازی باعث کاهش نقش‌های سنتی و انتقال قدرت به سمت اقتدار والدین و ایجاد روابط عاطفی متقابل شده است. این پژوهش بر اهمیت بررسی تأثیرات نوسازی بر ارزش‌های خانوادگی تأکید دارد و نشان می‌دهد که این فرایند نه تنها ساختار خانواده را تغییر داده، بلکه به تحول نگرش‌ها و رفتارهای اجتماعی نیز منجر شده است.

رومیانی و همکاران (۱۳۹۷) در مقاله «بررسی تأثیر اینترنت بر ارزش‌های خانواده در دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی تهران» به تحلیل رابطه میان استفاده از اینترنت و تغییرات در ارزش‌های خانوادگی پرداختند. این تحقیق با استفاده از روش توصیفی پیمایشی و نمونه‌ای شامل ۳۸۴ نفر از دانشجویان، نشان می‌دهد که هرچه وابستگی به اینترنت و تعاملات اجتماعی آنلاین افزایش یابد، ارزش‌های خانوادگی کاهش می‌یابد. نتایج حاکی از وجود رابطه معکوس و معنادار بین استفاده از اینترنت و ارزش‌های خانواده است، به طوری که متغیرهایی مانند روابط احساسی و آگاهی خانواده بیشترین تأثیر را بر این تغییرات دارند. همچنین یافته‌ها نشان می‌دهند که دانشجویان دختر به طور کلی ارزش‌های خانوادگی بالاتری نسبت به دانشجویان پسر دارند. در نتیجه، این مقاله تأکید می‌کند که اینترنت به عنوان یک عامل مهم در تغییر ارزش‌های خانوادگی در میان دانشجویان عمل کرده و نیاز به توجه بیشتر به تأثیرات منفی و مثبت آن بر روابط خانوادگی احساس می‌شود.

تقوی و /صلانی (۱۳۹۶) در مقاله «رابطه بین مصرف رسانه، دینداری و ارزش‌های خانواده» در شهر سمنان به تحلیل تأثیرات مصرف رسانه‌های مختلف بر دینداری و ارزش‌های خانوادگی پرداختند. این تحقیق به روش پیمایشی و نمونه‌گیری تصادفی از ۴۰۰ نفر از ساکنان شهر سمنان انجام گردید. نتایج نشان می‌دهد که مصرف رسانه، به ویژه رسانه‌های اجتماعی و تلویزیون، تأثیر معناداری بر دینداری افراد داشته و دینداری نیز به نوبه خود بر ارزش‌های خانوادگی تأثیر گذاشته است. در نتیجه، مقاله تأکید می‌کند که مصرف رسانه‌ها و تغییرات در دینداری می‌توانند به عنوان عوامل کلیدی در تحول ارزش‌های خانوادگی عمل کنند و نیاز به توجه بیشتر به این روابط برای حفظ هویت فرهنگی و اجتماعی خانواده‌ها احساس می‌شود.

خضری (۱۴۰۲) در مقاله «مطالعه تغییرات الگوی خانواده با تأکید بر نقش شبکه‌های اجتماعی» به بررسی تأثیرات عمیق شبکه‌های اجتماعی بر ساختار و کارکرد خانواده‌ها پرداخت. این تحقیق با استفاده از روش کیفی و نظریه داده‌بنیاد، از طریق مصاحبه‌های عمیق با ۱۵ نفر از اعضای خانواده، به شناسایی مفاهیم جدیدی که در نهاد خانواده شکل گرفته‌اند، پرداخته است. نتایج نشان می‌دهد که تغییرات ناشی از ظهور فناوری‌های نوین و سبک زندگی موبایلی منجر به «مدرن شدن ساختاری و کارکردی خانواده» شده و به جابه‌جایی در قدرت، فراهم شدن فرصت‌های جدید و دگردیسی ارزشی در خانواده‌ها انجامیده

است. در نهایت، مقاله به این نتیجه می‌رسد که شبکه‌ای شدن خانواده به سمت فردی شدن نهاد خانواده گرایش یافته و نیازمند توجه بیشتری به چالش‌ها و فرصت‌های جدید در این زمینه است. این مقاله به بررسی دگردیسی ارزش‌ها و تحول ساختاری در خانواده‌ها پرداخته و به مفاهیمی نظیر کنترل پایین فرزندان توسط والدین، حق و حقوق زنان، و نقش پررنگ زنان در خانواده اشاره می‌کند. همچنین تغییرات ناشی از فناوری و شبکه‌های اجتماعی بر ساختار خانواده‌ها را تحلیل می‌کند.

علی‌کبری (۱۴۰۰) در مقاله «عوامل افول ارزش‌ها در خانواده معاصر» به بررسی تأثیرات ضعف باورهای دینی، آزادی‌خواهی و جابه‌جایی ارزش‌ها بر کاهش ارزش‌های خانوادگی می‌پردازد. نتایج به‌دست آمده حاکی از آن است که خانواده‌های معاصر به دلیل رشد سریع تکنولوژی و نفوذ فرهنگ غربی، با چالش‌هایی نظیر افزایش فردگرایی، تجردزیستی و کاهش روحیه سازش‌پذیری مواجه هستند. این تغییرات منجر به مشکلاتی از جمله ضعف کارآمدی خانواده در حمایت و نظارت بر فرزندان، نبود آرامش روانی و افزایش آمار طلاق شده است. مقاله همچنین به نقش نهادهای فرهنگ‌ساز مانند آموزش و پرورش و رسانه‌ها در تضعیف ارزش‌های خانوادگی اشاره کرده و نتیجه می‌گیرد که این عوامل به نابودی ارزش‌ها در خانواده‌های معاصر منجر شده‌اند.

کوک و گش^۱ (۲۰۱۰) در مطالعه تطبیقی خود با عنوان «اشتغال پاره‌وقت زنان و ثبات زناشویی»، با بررسی سه نظام رفاهی لیبرال (ایالات متحده)، محافظه‌کار (آلمان غربی) و ترکیبی (بریتانیا) و تحلیل داده‌های طولی (۲۰۰۱-۱۹۹۱) نشان می‌دهند که اشتغال پاره‌وقت زنان (۲۰-۳۴ ساعت هفتگی) در مقایسه با اشتغال تمام‌وقت (۳۵ ساعت و بیشتر) یا عدم اشتغال، با خطر طلاق کمتر مرتبط است؛ اما این رابطه به‌طور معناداری تحت تأثیر بستر نهادی کشورها قرار دارد، به‌طوری‌که اثر کاهش‌دهنده طلاق در آلمان (با حمایت‌های حقوقی قوی از کار پاره‌وقت) بیش‌ترین و در ایالات متحده (با سیاست‌های ضعیف خانواده- شغل) کم‌ترین است. یافته‌های آن‌ها مؤید آن است که استقلال مالی به‌تنهایی تبیین‌کننده خطر طلاق نیست، بلکه سازوکارهای نهادی مانند دسترسی به مراقبت از کودکان و مزایای شغلی پاره‌وقت، نتایج را تعدیل می‌کنند. این پژوهش همچنین آشکار می‌سازد که در بریتانیا (نظام ترکیبی)، اشتغال پاره‌وقت تنها در مورد مادران کودکان خردسال موجب کاهش خطر طلاق می‌شود. در نتیجه‌گیری کلیدی، پژوهشگران تأکید می‌کنند که ثبات زناشویی وابسته به وجود بستر نهادی حامی توازن بین اشتغال و مسئولیت‌های خانوادگی است.

ژونگ و ویلکینسون^۲ (۲۰۲۵) در پژوهشی با عنوان «پارادوکس آزادی زناشویی زنان: فردگرایی غیرخطی در چین پس از اصلاحات»، به بررسی پیچیدگی‌های تحول استقلال زنان در ازدواج در چین معاصر پرداخته‌اند. آن‌ها استدلال می‌کنند که علی‌رغم گسترش آزادی‌های فردی زنان در انتخاب همسر (مانند رد ازدواج‌های تحمیلی یا تأخیر در ازدواج) تحت تأثیر اصلاحات اقتصادی و تغییر ارزش‌های اجتماعی، یک پارادوکس مهم شکل گرفته است: همین تحولات، محدودیت‌های جدیدی را درون ازدواج برای زنان به وجود آورده‌اند. این محدودیت‌ها شامل انتظارات فزاینده از زنان برای ایفای همزمان نقش‌های ایده‌آل همسر، مادر و مراقب در چارچوب خانواده خصوصی‌شده، همراه با فشار مضاعف برای مشارکت اقتصادی چشمگیر در خانوار است. نویسندگان این وضعیت را «فردگرایی غیرخطی» می‌نامند؛ جایی که پیشرفت‌ها در حق انتخاب (پیش از ازدواج) با تداوم یا حتی تشدید انتظارات جنسیتی و فشارهای نقش‌های سنتی پس از ازدواج هم‌زیستی دارد و تنش‌های ویژه‌ای را در تجربه زیسته‌ی زنان چینی ایجاد می‌کند.

1. Cooke & Gash

2. Zhong & Wilkinson

فرستنبرگ^۱ (۲۰۱۹) در مطالعه خود با عنوان «تغییر خانواده در چشم‌انداز جهانی: چگونگی و چرایی دگرگونی نظام‌های خانوادگی»، با تأکید بر همگرایی قابل توجه جهانی در تحولات خانوادگی - علی‌رغم تفاوت‌های فرهنگی و سرعت‌های متفاوت - استدلال می‌کند که این تغییرات تصادفی نبوده، بلکه پاسخی به تحولات اجتماعی - اقتصادی و فرهنگی ناشی از مدرنیزاسیون و جهانی‌شدن است. مهم‌ترین روندهای جهانی شامل کاهش باروری (به‌ویژه در کشورهای در حال توسعه)، تغییر الگوهای تشکیل خانواده (افزایش سن ازدواج، رشد هم‌خانگی، طلاق و خانواده‌های تک‌والد)، تنوع‌یابی ساختارها (کاهش خانواده‌های هسته‌ای سنتی و ظهور اشکالی چون خانواده‌های ترکیبی و زندگی مجردی)، تحول نقش‌های جنسیتی، تضعیف حمایت‌های خانواده گسترده و تقویت فردگرایی در تصمیم‌گیری‌های خانوادگی است. به‌زعم وی، عوامل محرک این دگرگونی‌ها عبارتند از: گذار به اقتصاد صنعتی/فراصنعتی (با پیامدهایی چون نیاز به آموزش طولانی‌مدت)، شهری‌شدن، ارتقای تحصیلات و اشتغال زنان، افزایش امید به زندگی، نفوذ فرهنگ جهانی‌شده و تحول سیاست‌های دولتی. فرستنبرگ نتیجه می‌گیرد که این تغییرات عمده‌تاً بازتاب سازگاری خانواده‌ها با شرایط نوین است - نه صرفاً زوال ارزش‌های سنتی - اما آینده نهاد خانواده با چالش‌هایی چون پیری جمعیت، تشدید نابرابری‌ها و ضرورت طراحی سیاست‌های حمایتی برای ساختارهای متنوع خانوادگی مواجه خواهد بود.

مایو^۲ (۲۰۱۰) در پژوهشی با عنوان «بازنمایی‌های ذهنی ارزش‌های اجتماعی»، به بررسی عمیق چگونگی سازمان‌یابی و پردازش ارزش‌ها در ذهن افراد می‌پردازد. این مقاله بر این نکته تأکید دارد که درک رفتارها و نگرش‌های مبتنی بر ارزش‌ها مستلزم فهم ساختارهای شناختی زیربنایی آنهاست. نویسنده استدلال می‌کند که ارزش‌ها صرفاً به صورت فهرستی مجزا وجود ندارند، بلکه در یک ساختار روان‌شناختی پویا (مانند شبکه‌ای از تداعی‌ها یا سلسله‌مراتبی از اهمیت) در ذهن بازنمایی می‌شوند. این بازنمایی‌های ذهنی (مانند دسته‌بندی‌ها، روابط تداعی‌ای بین ارزش‌ها، و ارتباط آن‌ها با خودپنداره) نقش تعیین‌کننده‌ای در چگونگی فعال‌سازی ارزش‌ها در موقعیت‌های مختلف، تضاد بین ارزش‌ها، و نهایتاً هدایت رفتار اجتماعی و قضاوت‌های افراد ایفا می‌کنند. مایو با مرور شواهد تجربی گسترده، نشان می‌دهد که چگونگی سازمان‌دهی ذهنی ارزش‌ها بر پیامدهای مهمی مانند هماهنگی شناختی، مقاومت در برابر تغییر ارزش‌ها، و تأثیر ارزش‌ها بر فرآیندهای نگرشی و تصمیم‌گیری تأثیر می‌گذارد.

با وجود ارزشمندی مطالعات موجود در حوزه تحول ارزش‌های خانوادگی، این پژوهش‌ها از چند جهت دارای محدودیت‌های بنیادین هستند. نخست آنکه بخش قابل توجهی از تحقیقات داخلی (مانند رومیانی و همکاران، ۱۳۹۷؛ تقوی و اصلانی، ۱۳۹۶؛ عبدالحی و همکاران، ۱۴۰۱) با تکیه بر روش‌های کمی و پیمایشی، صرفاً به ترسیم الگوهای کلی تغییرات بسنده کرده‌اند و ناتوان از کاوش عمیق در تجربیات ذهنی، تنش‌های روانی و فرآیندهای معناسازی زنان در مواجهه با تحولات ارزشی بوده‌اند. این مطالعات عمده‌تاً به «چیستی» تغییرات پرداخته‌اند، حال آنکه «چگونگی» شکل‌گیری این تحولات در بافت زندگی روزمره نادیده مانده است. دوم آنکه حتی پژوهش‌های کیفی متمرکز بر بافت‌های محلی (نظیر میرمحمد رضایی و همکاران، ۱۳۹۵ در زنجان و زاهدی و خضرنژاد، ۱۳۹۲ در بوکان) نیز با تمرکز یک‌سویه بر «تأثیر عوامل بیرونی» (نظیر جهانی‌شدن یا نوسازی)، واکنش‌های فعالانه زنان و نقش فرهنگ بومی را به حاشیه رانده‌اند. افزون بر این، علی‌رغم اشاره‌هایی به بازاندیشی ارزشی (چون پژوهش افراسیابی و مرادی‌فرد، ۱۳۹۴)، هیچ‌کدام سازوکارهای شناختی تغییر ارزش‌ها (همسو با یافته‌های مایو، ۲۰۱۰) مانند تعارضات درونی، شبکه‌های ذهنی ارزش‌ها یا ارتباط آن با خودپنداره را واکاوی نکرده‌اند. همچنین، درحالی که تحقیقات بین‌المللی (نظیر ژونگ و ویلکینسون، ۲۰۲۵؛ کوئک و گش، ۲۰۱۰) به پارادوکس‌های تجربه زنان (همزمانی فرصت‌ها و محدودیت‌ها) توجه نشان داده‌اند، پژوهش‌های داخلی (جز مورد خفری، ۱۴۰۲) این دوگانگی‌های

1. Furstenberg

2. Maio

زیسته را نادیده گرفته‌اند. سرانجام، غفلت از شهر رشت با ویژگی‌های منحصربه‌فردش (پیشینه تجاری، نرخ بالای تحصیلات زنان، شبکه‌های ارتباطی گسترده) به عنوان میدان مطالعه، خلأیی جدی در ادبیات موجود است.

در برابر این کاستی‌ها، پژوهش حاضر با تمرکز بر تجربه زیسته زنان متأهل رشت، چهار خلأ اساسی را پر می‌کند: (۱) با بررسی تأثیر صنعت گردشگری بر بازتعریف نقش‌های جنسیتی، ویژگی‌های بوم‌شناختی منحصربه‌فرد رشت را کانون توجه قرار می‌دهد؛ (۲) با تحلیل راهبردهای فعال زنان در مواجهه با تغییرات (مانند استفاده هوشمندانه از فضای مجازی)، عاملیت کنشگران زن را به جای رویکرد قربانی‌پندارانه برجسته می‌سازد؛ (۳) با تمرکز بر نظریه ساختاریابی گیدنز، چارچوبی یکپارچه برای تبیین هم‌زمان ساختار و عاملیت ارائه می‌کند؛ و (۴) با تلفیق سنت و مدرنیته، به جای تمرکز یک‌سویه بر پیامدهای منفی، سازوکارهای مدیریت تغییر را شناسایی می‌نماید. این رویکرد کیفی، با رصد گفت‌وگوها و مصالحه‌های روزمره، درک پویاتری از دگرگونی ارزش‌ها در بافت خانواده‌های ایرانی ارائه می‌دهد.

چهار چوب مفهومی

تغییر ارزش‌های خانوادگی به عنوان پدیده‌ای چندبعدی و پویا، در تقاطع جامعه‌شناسی خانواده، روان‌شناسی اجتماعی و مطالعات فرهنگی قرار دارد. بررسی این تغییرات، مستلزم رویکردی ظریف و چندسطحی است که در آن حساسیت نظری- به مثابه ظرفیت محقق برای کشف لایه‌های پنهان معنایی در داده‌های کیفی- نقش محوری ایفا می‌کند. این مفهوم به محقق کمک می‌کند تا با استفاده از تجربیات شخصی، دانش علمی و روش‌های تحلیلی، به شناسایی الگوها و روندهای تغییر ارزش‌ها در خانواده‌ها بپردازد (جوادی پاشاکی و همکار، ۱۳۹۸).

نوسازی^۱

مدرنیزاسیون، تأثیر بسزایی بر آغاز فرایند تغییر ارزش‌ها داشته و اثرات مثبت و منفی بر نهاد خانواده گذاشته است. از جنبه مثبت، مدرنیزاسیون، باعث پیشرفت تکنولوژیکی، صنعتی و شهرنشینی شد و استانداردهای زندگی مردم را افزایش داد. این امر منجر به افزایش فرصت‌های تحصیلی و شغلی گردید که به نوبه خود به تقویت و تغییر ارزش‌های خانواده کمک کرد. افزایش مشارکت زنان در نیروی کار، منجر به دور شدن از نقش‌های جنسیتی سنتی گردید و این امر، به برابری و توانمندی بیشتر در خانواده‌ها انجامید (لیدیا ۲۰۲۳)^۲. مدرنیزاسیون، اثرات منفی قابل توجهی بر ارزش‌های خانواده و روابط زناشویی داشته است. یکی از نگرانی‌های اولیه، کاهش خانواده‌های گسترده و فروپاشی انتقال ارزش‌های فرهنگی از نسلی به نسل دیگر است. این امر منجر به از دست دادن سیستم‌های حمایتی و احساس انزوا در بین اعضای خانواده شده است. علاوه بر این، ظهور فردگرایی، ارزش‌های سنتی خانواده را به چالش کشید، بگونه‌ای که افراد، اهداف و آرزوهای شخصی را بر نیازهای خانواده ترجیح می‌دهند (رحمان و آدین ۲۰۱۷)^۳. ظهور فردگرایی و تمرکز فزاینده بر آزادی شخصی، ارزش‌های سنتی خانواده را به چالش کشید و به کاهش اهمیت خانواده و جامعه انجامید. علاوه بر این، استفاده گسترده از فناوری، منجر به اختلال در ارتباطات چهره به چهره شد و نگرانی‌هایی را در مورد تأثیر فناوری بر روابط و ارزش‌های خانوادگی ایجاد کرد.

با وجود این چالش‌ها، مدرن‌سازی فرصت‌هایی را نیز برای خانواده‌ها به وجود آورده است تا ارزش‌های خود را بازتعریف و تقویت کنند. به عنوان مثال، افزایش تمرکز بر تحصیل و اشتغال، موجب تأکید بیشتر بر توسعه شخصی و خودسازی شد که به

1. Modernization

2. Lydia

3. Rahman & Uddin

نوبه خود ارزش‌های خانواده را تقویت می‌کند. علاوه بر این، ظهور رسانه‌های اجتماعی و سایر اشکال فناوری، ارتباط خانواده‌ها با یکدیگر را آسان‌تر نمود.

در نتیجه، مدرنیزاسیون تأثیر پیچیده‌ای بر ارزش‌های خانواده، با اثرات مثبت و منفی داشته است. در حالی که پیشرفت‌های تکنولوژیکی از یک طرف فرصت‌هایی را برای توسعه شخصی به همراه داشته است، از طرف دیگر منجر به کاهش خانواده‌های گسترده و شکست در انتقال ارزش‌های فرهنگی گردید. علاوه بر این، مدرن‌سازی، منجر به دور شدن از نقش‌های جنسیتی سنتی شده است که چالش‌هایی را برای برخی خانواده‌ها ایجاد نمود. افزایش مشارکت زنان در نیروی کار، منجر به بازتعریف نقش‌ها و مسئولیت‌ها در خانواده گردید، بطوری که سازگاری با آن برای برخی افراد دشوار است. در نتیجه چنین فرایندی درگیری‌ها و استرس‌ها در خانواده رو به افزایش نهاد و موجب بروز تنش در روابط زناشویی گردید (کانگر و همکار، ۲۰۲۰).^۱

فناوری از یک سو، ارتباط مؤثر خانواده‌ها را بدون توجه به فواصل جغرافیایی آسان‌تر کرد و موجب تقویت پیوندهای خانوادگی، ترویج حس اتحاد و تعلق به یکدیگر گردید و خانواده‌ها توانستند به طیف وسیع‌تری از منابع آموزشی، سرگرمی و شبکه‌های اجتماعی دست یابند. این اتفاق موجب شد تا زندگی آنها غنی‌تر، و احساس رضایت بیشتری در آنان ایجاد شود. از سوی دیگر، فناوری منجر به کاهش ارتباطات چهره به چهره و افزایش حواس‌پرتی‌های دیجیتالی شده است که بر ارزش‌های خانواده تأثیر منفی گذاشته است. استفاده مداوم از گوشی‌های هوشمند، رسانه‌های اجتماعی و سایر دستگاه‌های دیجیتال موجب شکل‌گیری احساس انزوا، اضطراب و افسردگی به‌ویژه در بین کودکان و نوجوانان گردید. علاوه بر این، استفاده بیش از حد از فناوری، باعث فروپاشی ارزش‌های سنتی خانواده مانند احترام و مسئولیت‌پذیری گردید. زیرا افراد بیشتر بر اهداف و آرزوهای فردی خود متمرکز می‌شوند تا نیازهای خانواده (لیوینگستون و همکار، ۲۰۱۸).^۲

نظریه ارزش اینگلهارت

/ینگلهارت بر رابطه معنادار بین وضعیت تأهل و ارزش‌های خانواده تأکید دارد. نظریه/ینگلهارت بیان می‌کند که ارزش‌های اعضای خانواده، به ویژه والدین، نقش مهمی در شکل دادن به ارزش‌های فرزندان‌شان ایفا می‌کند. به استدلال او ارزش‌های اعضای خانواده تحت تأثیر شرایط اجتماعی و اقتصادی آنها قرار داشته، که به نوبه خود بر ارزش‌هایی که آنها به فرزندان خود منتقل می‌کنند، تأثیر می‌گذارد (ینگلهارت ۱۹۹۴).^۳ /ینگلهارت، تغییرات فرهنگی را به عنوان فرایندی تدریجی و بازتاب‌دهنده تجربیات نسل‌های مختلف توصیف می‌کند. وی تأکید دارد که گسترش فرهنگ فرامادی و توجه به نیازهای فردی، تغییرات قابل توجهی در نگرش‌ها نسبت به خانواده، دین و جنسیت ایجاد کرده است. در جامعه ایرانی نیز شاهد افزایش ارزش‌های فرامادی هستیم که به تدریج بر ساختار خانواده تأثیر گذاشته و منجر به ظهور الگوهای جدید خانوادگی شده است (رضایی و همکاران ۱۳۹۸).

طبق نظریه /ینگلهارت، ارزش‌های اعضای خانواده بر اساس تجربیات و فرایند اجتماعی‌شدن آنان شکل می‌گیرد. برای مثال، افرادی که در طول سال‌های شکل‌گیری شخصیت خود، محرومیت و ناامنی اقتصادی را تجربه می‌کنند، به احتمال زیاد ارزش‌های مادی را در خود توسعه می‌دهند. دلیل این امر این است که آنها بیشتر بر تأمین نیازهای اساسی و تضمین بقای خود تمرکز می‌کنند و همین امر باعث می‌شود تا دارایی‌ها و ثروت‌های مادی را بر سایر ارزش‌ها ترجیح دهند (آهووا و همکار،

1. Conger & Frederick
2. Livingstone, and Byrne
3. Inglehart

۲۰۰۲^۱). نظریه/اینکلهارت، اهمیت خانواده را در انتقال ارزش‌ها از نسلی به نسل دیگر برجسته می‌کند. او معتقد است که ارزش‌های اعضای خانواده از طریق اجتماعی‌شدن و انتقال فرهنگی به فرزندان‌شان منتقل می‌شود. این بدان معناست که ارزش‌های اعضای خانواده، به ویژه والدین، تأثیر بسزایی بر ارزش‌های فرزندان‌شان دارد. نظریه اینکلهارت، پیشنهاد می‌کند که خانواده نقش مهمی در شکل‌دهی ارزش‌های اعضای آن، به‌ویژه از نظر نگرش آنها نسبت به ازدواج و زندگی خانوادگی دارد (رضازاده و همکار، ۲۰۱۹)^۲.

روش‌شناسی

این پژوهش با رویکرد کیفی و بر اساس روش نظریه داده‌بنیاد انجام شده است. هدف اصلی این روش، توسعه نظریه‌هایی است که مستقیماً از داده‌های تجربی و در تعامل مستمر با آنها شکل می‌گیرند (کوربین و اشتروس^۳، ۲۰۱۵). نظریه داده‌بنیاد دارای ماهیتی تکرارشونده و چرخه‌ای است. در این فرآیند، جمع‌آوری داده‌ها و تحلیل آنها به‌صورت همزمان و متوالی انجام می‌پذیرد. محقق با استفاده از تکنیک‌های کدگذاری نظام‌مند (کدگذاری باز، محوری و گزینشی)، به شناسایی مفاهیم، مقولات و الگوهای موجود در داده‌ها می‌پردازد. این چرخه تحلیل و جمع‌آوری داده‌های جدید، امکان تعدیل و پالایش مداوم نظریه در حال ظهور را فراهم کرده و در نهایت تضمین می‌کند که نظریه نهایی با تجربیات دنیای واقعی مشارکت‌کنندگان همخوان و قابل ارتباط باشد (کوربین و اشتروس ۲۰۱۵).

جامعه و نمونه‌گیری: جامعه هدف این پژوهش را زنانمتأهل ساکن شهر رشت تشکیل دادند. فرآیند نمونه‌گیری به شیوه هدفمند آغاز شد و با تبعیت از منطق نمونه‌گیری نظری تا رسیدن به اشباع نظری ادامه یافت. در نمونه‌گیری نظری، انتخاب مشارکت‌کنندگان بعدی مستقیماً تحت تأثیر مفاهیم و مقولاتی است که از تحلیل داده‌های قبلی ظهور می‌کنند. هدف، انتخاب افرادی بود که می‌توانستند بیشترین اطلاعات را در جهت پرورش و تکمیل مقولات در حال ظهور ارائه دهند، نه صرفاً دستیابی به تنوع جمعیت‌شناختی (کوربین و اشتروس ۲۰۱۵). نمونه‌گیری تا جایی ادامه یافت که داده‌های جدید، نکته معنادار جدیدی به مفاهیم و روابط بین مقولات اضافه نکردند و مقولات از نظر ویژگی‌ها و ابعاد به اشباع رسیدند. در این پژوهش، پس از ۱۸ مصاحبه، تکرار مضامین و عدم ظهور مفاهیم یا ابعاد جدید مرتبط با مقولات در حال اشباع مشاهده شد. جهت اطمینان بیشتر و آزمون پایداری یافته‌ها، ۴ مصاحبه اضافی انجام گردید که نتایج آنها یافته‌های قبلی را تأیید و نشان‌دهنده تحقق اشباع نظری بود. بنابراین، در مجموع با ۲۲ نفر از زنان متأهل شهر رشت مصاحبه به عمل آمد. این تعداد نمونه با توصیه‌های متعارف در مطالعات نظریه داده‌بنیاد (معمولاً بین ۲۰ تا ۳۰ مصاحبه) همخوانی دارد (کرسول^۴، ۱۳۹۴).

جمع‌آوری داده‌ها: ابزار اصلی جمع‌آوری داده‌ها، مصاحبه نیمه‌ساختاریافته بود. برای غلبه بر چالش جلب اعتماد مشارکت‌کنندگان و ایجاد فضایی امن و راحت، کلیه مصاحبه‌ها با همراهی یک پژوهشگر زن آموزش‌دیده انجام شد. مدت زمان هر مصاحبه بین ۴۰ تا ۶۰ دقیقه متغیر بود. پیش از آغاز هر مصاحبه، اطلاعات کافی در مورد اهداف پژوهش، دلایل انجام آن، و ضمانت محرمانه ماندن اطلاعات و هویت مشارکت‌کنندگان ارائه گردید و رضایت آگاهانه اخذ شد.

فرآیند تحلیل داده‌ها: تحلیل داده‌ها به صورت همزمان با جمع‌آوری آنها و بر اساس راهبردهای نظریه داده‌بنیاد انجام شد. این فرآیند شامل مراحل زیر بود:

1. Ahuvia, Wong.
2. Rezazadeh, Mantegh
3. Corbin & Strauss
4. Creswell & Poth

۱. کدگذاری باز: خط به خط تحلیل متن مصاحبه‌ها و برچسب‌زنی به بخش‌های معنادار (کدهای اولیه).
۲. کدگذاری محوری: سازماندهی کدهای اولیه در قالب مقولات اصلی و فرعی و کشف روابط بین آنها.
۳. کدگذاری گزینشی: یکپارچه‌سازی مقولات پیرامون یک مقوله هسته‌ای و تدوین خط داستانی نظریه در حال ظهور. این مراحل کدگذاری به صورت تکرارشونده و با استفاده از مقایسه مستمر انجام گرفت.

یافته‌ها

سیمای کلی شرکت‌کنندگان

از نظر ویژگی‌های دموگرافیک، مشارکت‌کنندگان ۲۲ زن متأهل بودند که میانگین سنی آنها ۲۹/۴۰ سال است (حداقل سن ۲۱ سال و حداکثر ۴۲ سال). تحصیلات پاسخ‌گویان از سیکل تا دکتری بود (۳ نفر سیکل، ۲ نفر دیپلم، ۲ نفر فوق دیپلم، ۹ نفر کارشناسی، ۵ نفر کارشناسی ارشد و ۱ نفر دکتری). از نظر وضعیت اشتغال، ۵ نفر خانه‌دار و بقیه دارای مشاغل پاره‌وقت تا شغل دائم بودند (همه این افراد در قبال شغل خود دارای درآمد بودند. از مجموع ۲۲ نفر، ۱۴ نفر صاحب فرزند بودند (تعداد فرزندان از ۱ تا ۳ فرزند بود) و ۸ نفر هم فرزندی نداشتند.

جدول (۱). ویژگی‌های توصیفی مشارکت‌کنندگان

ردیف	سن	تحصیلات	تعداد فرزند	شغل
۱	۲۱	دیپلم	۰	شاگرد آرایشگر
۲	۲۵	کارشناسی	۱	فروشنده لوازم آرایشی
۳	۲۸	سیکل	۱	خانه دار
۴	۲۴	فوق دیپلم	۱	فروشنده فروشگاه زنجیره‌ای
۵	۳۴	ارشد	۰	معلم
۶	۳۸	سیکل	۲	خانه‌دار
۷	۴۲	دکتری	۱	کارمند
۸	۴۱	سیکل	۱	خانه‌دار
۹	۳۰	ارشد	۲	پرستار
۱۰	۳۱	کارشناسی	۲	کارمند
۱۱	۲۲	کارشناسی	۰	دست‌فروش کنار خیابان
۱۲	۲۴	ارشد	۰	خانه‌دار
۱۳	۲۵	فوق دیپلم	۰	فروشنده
۱۴	۲۳	کارشناسی	۱	شاگرد فروشنده
۱۵	۳۵	کارشناسی	۰	معلم
۱۶	۲۶	ارشد	۱	کارمند
۱۷	۲۱	دیپلم	۰	دست‌فروش
۱۸	۲۵	کارشناسی	۲	منشی
۱۹	۲۷	ارشد	۱	کارمند
۲۰	۴۰	کارشناسی	۳	خانه‌دار
۲۱	۳۵	کارشناسی	۰	کارمند
۲۲	۳۰	کارشناسی	۱	فروشنده

یافته‌های حاصل از کدگذاری‌ها

در این پژوهش و در طول مرحله کدگذاری باز، متن مصاحبه‌ها به دقت مورد بررسی قرار گرفت و مفاهیم اولیه شناسایی شدند. در مرحله دوم، مفاهیم بر اساس اشتراکات معنایی در کنار یکدیگر قرار گرفتند و با توجه به استنباط و نزدیکی معنایی که برخی مفاهیم و واژگان با یکدیگر داشتند، کدگذاری محوری صورت گرفت و مؤلفه‌های مورد نظر طبق روایت مصاحبه‌شوندگان انتخاب شدند. در مرحله نهایی، کدگذاری انتخابی صورت گرفت که بر اساس مؤلفه‌های شناسایی شده در مرحله قبل، و ترکیب و تمایز آنها از یکدیگر، مقولات اصلی اثرگذار در تغییر ارزش‌های خانواده استخراج گردیدند.

جدول (۲). شرایط تغییر ارزش‌های خانواده

مقوله‌های اصلی	مدل پارادایمی	مقوله محوری
وضعیت مالی	شرایط علی	تغییر ارزش‌ها
مسئولیت‌های مالی		
فرصت‌های شغلی		
بازار کار		
استقلال مالی		
صمیمیت و ارتباط عاطفی	شرایط زمینه‌ای	
احترام و قدردانی		
انعطاف‌پذیری و سازگاری		
ایده‌های ذهنی		
شرایط اقتصادی	شرایط مداخله‌گر	
فرهنگ		
ماهواره و رسانه‌های اجتماعی		
حقوق زنان		
تحصیلات		
ناتوانی در مقاومت در برابر تغییرات، تقویت باورهای دینی و فرهنگی، سازگاری، پذیرش اجباری الگوهای جدید	راهنما	
سردرگمی در تشخیص درست و غلط، کاهش روحیه سازش‌پذیری، ضعف کارآمدی خانواده، افزایش آمار طلاق، تأثیر بر هویت فردی و کاهش ارتباطات مثبت	پیامدها	

شرایط علی

شرایط علی به عنوان بسترها و محرک‌های زمینه‌ای تعریف می‌شوند که شکل‌گیری یا تشدید پدیده مرکزی (تغییر ارزش‌های خانوادگی) را امکان‌پذیر یا تسهیل می‌کنند. تحلیل داده‌های کیفی حاصل از مصاحبه‌های نیمه‌ساختاریافته در این پژوهش، عوامل کلیدی زیر را به عنوان شرایط علی شناسایی نمود:

۱. وضعیت مالی خانواده: شامل درآمد، ثبات اقتصادی، دارایی‌ها و بدهی‌ها.

۲. مسئولیت‌های مالی: تخصیص منابع، بودجه‌بندی، پس‌انداز و سرمایه‌گذاری.
۳. فرصت‌های شغلی (به‌ویژه برای زنان): دسترسی به اشتغال مناسب و پایدار.
۴. ویژگی‌های بازار کار: رقابت، امنیت شغلی، دست‌مزدها و انعطاف‌پذیری.
۵. سطح استقلال مالی اعضا (به‌ویژه زنان): توانایی تأمین مالی نیازهای فردی و مشارکت در هزینه‌های خانواده.

تحلیل شرایط علی

تأثیر وضعیت مالی بر پویایی‌های خانوادگی: یافته‌ها نشان داد وضعیت مالی خانواده تأثیری عمیق و چندوجهی بر کیفیت روابط بین‌فردی، الگوهای ارتباطی و هویت جمعی خانواده دارد. شرایط مالی نامساعد، به‌ویژه در بستر ناپایداری اقتصادی، منجر به افزایش تنش، استرس و تعارضات ارتباطی درون خانواده‌ها می‌شود. این تعارضات غالباً حول محور مدیریت منابع محدود، اولویت‌بندی هزینه‌ها (ضروری در مقابل غیرضروری) و سبک‌های مخارج رخ می‌دهد (همان‌طور که در نقل قول مصاحبه‌شونده ردیف ۷ مشهود است).

خیلی وقتا سر پول با شوهرم دعوا دارم... همیشه شرمنده بچم هستم، اگه یه چیزی واسش بگیرم دست و دلم می‌لرزه.

تأثیر بر نظام ارزشی خانواده: شرایط اقتصادی، ارزش‌های محوری خانواده را جهت‌دهی می‌کند. در شرایط رکود یا تورم، ارزش‌هایی چون «صرفه‌جویی»، «مسئولیت‌پذیری جمعی» و «همکاری» در مدیریت منابع تقویت می‌شوند (مصاحبه‌شونده ردیف ۱۴): «همیشه باید مراقب خرج کرد و هزینه‌های زندگی باشیم...». در مقابل، رفاه نسبی ممکن است زمینه‌ساز تقویت ارزش‌هایی مانند مصرف‌گرایی شود. این تحولات ارزشی مستقیماً بر شیوه‌های فرزندپروری و انتقال هنجارهای مالی به نسل بعد تأثیر می‌گذارد. آموزش مفاهیمی چون تمایز «نیاز» و «خواسته»، اولویت‌بندی و اهمیت پس‌انداز، از سازوکارهای کلیدی در این انتقال محسوب می‌شوند.

بچه‌های ما ... معنی صرفه‌جویی رو خوب بلد شدن... می‌دونن که به همین راحتی نمی‌تونیم چیز جدیدی براشون بخریم (مصاحبه‌شونده ردیف ۱۸).

نقش محوری زنان در مدیریت مالی و ارزش‌آفرینی: پژوهش حاضر، نقش زنان را به عنوان «مدیران مالی عملیاتی» در بسیاری از خانواده‌ها برجسته می‌کند. این نقش شامل برنامه‌ریزی بودجه، پس‌انداز نظام‌مند و اولویت‌بندی هزینه‌هاست. یافته‌ها حاکی از آن است که شیوه مدیریت مالی زنان می‌تواند ارزش‌هایی مانند آینده‌نگری، برنامه‌ریزی بلندمدت و صرفه‌جویی را در کانون خانواده نهادینه کند. به نظر می‌رسد این مدیریت، مستقل از سطح درآمد خانواده، بر ثبات اقتصادی خانوار و آموزش مالی غیرمستقیم به فرزندان مؤثر است.

همسرم همیشه ... میگه اگه تو نبودی اوضاع ما الان خیلی بدتر بود... (مصاحبه‌شونده ردیف ۱۶).

البته این مسئولیت، بار روانی قابل توجهی نیز بر دوش زنان می‌گذارد

اشتغال زنان به عنوان شرط علی کلیدی: دسترسی به فرصت‌های شغلی مناسب برای زنان، شرط علی تعیین‌کننده‌ای در تحول ارزش‌های خانوادگی است. اشتغال زنان منجر به افزایش «استقلال مالی» فردی می‌شود که به نوبه خود، پیامدهای مهمی دارد:

تقویت اعتماد به نفس و عاملیت استقلال مالی حس خودکارآمدی و قدرت تصمیم‌گیری زنان را در عرصه خانواده ارتقا

می‌دهد.

از وقتی که سر کار رفتم اوضاع روحی و روانی خیلی بهتر شده... (مصاحبه‌شونده ردیف ۹)

احساس می‌کنم ... به من احتیاج دارن... می‌تونم ... به همسر کمک کنم (مصاحبه‌شونده ردیف ۱۰).

بازتعریف نقش‌ها و ارزش‌ها: ورود زنان به بازار کار، ساختار سنتی نقش‌ها و توزیع قدرت در خانواده را به چالش می‌کشد و ارزش‌هایی مانند «همکاری متقابل»، «تقسیم مسئولیت‌های خانگی و مالی» و «احترام مبتنی بر مشارکت اقتصادی» را تقویت می‌کند.

افزایش منابع اقتصادی خانواده: درآمد زنان مستقیماً بر سطح رفاه و ثبات مالی خانوار تأثیرگذار است.

چالش تعادل کار-زندگی و تعارض نقش: یافته‌ها همچنین به چالش مهم «تعارض نقش» برای زنان شاغل اشاره دارد. فشار ناشی از تلفیق مسئولیت‌های شغلی و بار سنگین مسئولیت‌های سنتی خانه‌داری و مراقبت، می‌تواند منجر به استرس و کاهش کیفیت روابط شود. این یافته لزوم حمایت‌های ساختاری (مانند سیاست‌های دوستدار خانواده در محیط کار) و بازتوزیع عادلانه‌تر وظایف خانگی در درون خانواده را آشکار می‌سازد.

جمع‌بندی شرایط علی: مجموعه عوامل مالی (وضعیت، مسئولیت‌ها، استقلال) و ساختاری (فرصت‌های شغلی، بازار کار) شناسایی شده به عنوان شرایط علی، بستری حیاتی را فراهم می‌کنند که در آن، پدیده مرکزی پژوهش - یعنی تحول در ارزش‌ها، نقش‌ها و پویایی‌های خانوادگی تحت تأثیر اقتصاد و اشتغال زنان - ظهور کرده و شکل می‌گیرد. این شرایط همزمان هم محدودیت‌ها و هم فرصت‌هایی را برای بازتعریف هنجارها و ارزش‌های درون خانوادگی ایجاد می‌کنند.

شرایط زمینه‌ای

شرایط زمینه‌ای عمدتاً موارد خاص و فردی هستند که بر روی مقوله محوری اثرگذارند. در این پژوهش عواملی مانند صمیمیت و ارتباط عاطفی، احترام و قدردانی، انعطاف‌پذیری و سازگاری و ایده‌های ذهنی به عنوان شرایط زمینه‌ای بیان شد.

صمیمیت و ارتباط عاطفی در خانواده نقشی اساسی در شکل‌دهی و تغییر ارزش‌ها دارند. این دو عنصر نه تنها به کیفیت روابط خانوادگی کمک می‌کنند، بلکه تأثیرات عمیقی بر تربیت فرزندان و ساختار اجتماعی خانواده نیز دارند. وجود صمیمیت در خانواده به تقویت پیوندهای عاطفی بین اعضای آن کمک می‌کند. زمانی که اعضای خانواده به راحتی احساسات و افکار خود را با یکدیگر به اشتراک می‌گذارند، حس نزدیکی و امنیت بیشتری ایجاد می‌شود. این احساس امنیت به نوبه خود موجب تقویت ارزش‌هایی مانند اعتماد و احترام متقابل می‌شود. صمیمیت و ارتباط عاطفی همچنین تأثیر زیادی بر تربیت فرزندان دارند. والدینی که رابطه‌ای صمیمانه با یکدیگر دارند، معمولاً مهارت‌های بهتری در تربیت فرزندان خود دارند.

ارتباط مؤثر در خانواده به ایجاد فرهنگ گفت‌وگو و تبادل نظر کمک می‌کند. این فرهنگ موجب می‌شود تا اعضای خانواده نظرات و احساسات خود را بدون ترس از قضاوت بیان کنند. چنین فضایی نه تنها باعث کاهش تنش‌ها و اختلافات خانوادگی می‌شود، بلکه موجب ایجاد حس همدلی و حمایت در بین اعضا نیز می‌شود. در نتیجه صمیمیت و ارتباط عاطفی نه تنها بر روابط فردی اعضای خانواده تأثیرگذار است بلکه بر ارزش‌های کلی خانواده نیز تأثیر می‌گذارد. با تقویت این ابعاد، محیطی سالم‌تر و مثبت‌تر برای رشد و توسعه فردی در خانواده ایجاد می‌گردد. این تغییرات نه تنها بر کیفیت زندگی خانوادگی تأثیر مثبت دارد بلکه زمینه‌ساز ایجاد نسل‌هایی با ارزش‌های انسانی و اجتماعی قوی‌تر خواهد بود.

احترام و قدردانی در خانواده نقش حیاتی در شکل‌دهی و تغییر ارزش‌ها دارند. این دو عنصر نه تنها به تقویت روابط

خانوادگی کمک می‌کنند، بلکه تأثیرات عمیقی بر تربیت فرزندان و فرهنگ کلی خانواده نیز دارند. احترام به یکدیگر در خانواده باعث ایجاد محیطی امن و صمیمی می‌شود. زمانی که اعضای خانواده به نظرات و احساسات یکدیگر احترام می‌گذارند، ارتباطات مؤثرتر و صمیمی‌تری شکل می‌گیرد. این نوع تعاملات، موجب افزایش همبستگی و اعتماد بین اعضای خانواده می‌شود. قدردانی و احترام در خانواده همچنین بر تربیت فرزندان تأثیرگذار است. کودکانی که در محیطی پر از احترام بزرگ می‌شوند، معمولاً ارزش‌های مثبت را از والدین خود یاد می‌گیرند. این کودکان یاد می‌گیرند که چگونه با دیگران با احترام رفتار کنند و این رفتارها را در روابط اجتماعی خود نیز به کار ببرند. به همین دلیل، خانواده‌هایی که بر احترام متقابل تأکید دارند، نسل‌هایی با نگرش‌های مثبت‌تر نسبت به روابط اجتماعی تربیت می‌کنند.

اختلاف نظر تو همه خانواده‌ها هست. اگرچه من و شوهرم اختلافاتی با هم داریم اما هیچ وقت به همدیگر بی‌احترامی نکردیم. البته کم هم با همدیگر دعوا و داد و بیداد نکردیم (مصاحبه‌شونده ردیف ۱).

احترام متقابل همچنین منجر به کاهش تنش‌ها و اختلافات در خانواده می‌شود. زمانی که اعضای خانواده احساس کنند که نظرات و احساساتشان مورد توجه قرار گرفته است، احتمال بروز دعوای و تنش‌ها کاهش می‌یابد. این موضوع باعث ایجاد فضایی آرام‌تر و رضایت‌بخش‌تر برای همه اعضای خانواده می‌شود.

انعطاف‌پذیری و سازگاری در خانواده به عنوان دو عنصر کلیدی، در تغییر ارزش‌های خانواده تأثیر دارند. این ویژگی‌ها نه تنها به اعضای خانواده کمک می‌کنند تا با چالش‌ها و تغییرات زندگی بهتر کنار بیایند، بلکه به شکل‌گیری و تقویت ارزش‌های مثبت نیز کمک می‌کنند. انعطاف‌پذیری موجب می‌شود تا اعضای خانواده در برابر تغییرات و چالش‌های زندگی واکنش مناسبی نشان دهند. تعریف نباشه شوهرم خیلی با خواسته‌های من راه می‌داد. بعضی وقتا خیلی بهش گیر می‌دم اما معمولاً چیزی نمی‌گه. اگرچه خودم هم می‌دونم خوشش نمی‌اد، ولی مخالفتی هم نمی‌کنه (مصاحبه‌شونده ردیف ۲۲).

خانواده‌هایی که قادر به سازگاری با شرایط جدید هستند، معمولاً در مواجهه با بحران‌ها و مشکلات روانی بهتر عمل می‌کنند. این توانایی به اعضا کمک می‌کند تا از احساسات منفی مانند اضطراب و استرس کاسته و به جای آن، تاب‌آوری و اعتماد به نفس را در خود تقویت کنند.

انعطاف‌پذیری در خانواده به ایجاد فرهنگ ارتباطی مثبت کمک می‌کند. زمانی که اعضای خانواده قادر به پذیرش نظرات و احساسات یکدیگر باشند، فضایی از احترام و قدردانی ایجاد می‌شود. این فرهنگ باعث می‌شود که اعضا بتوانند مشکلات را به راحتی مطرح کرده و راه‌حل‌های مشترکی برای آن‌ها پیدا کنند. بنابراین انعطاف‌پذیری و سازگاری نه تنها بر کیفیت روابط خانوادگی تأثیرگذار است بلکه به تغییرات مثبت در ارزش‌های خانوادگی نیز کمک می‌کند. با تقویت این ویژگی‌ها، خانواده‌ها می‌توانند نسلی با ارزش‌های انسانی قوی‌تر تربیت کنند.

ایده‌های ذهنی در خانواده به معنای توانایی درک و تفسیر احساسات، افکار و رفتارهای خود و دیگران است. این مفهوم به ویژه در زمینه‌های روان‌شناسی و خانواده‌درمانی بسیار مهم است و تأثیرات زیادی بر تغییر ارزش‌های خانواده دارد. ایده‌های ذهنی به اعضای خانواده کمک می‌کند تا یکدیگر را بهتر درک کنند. زمانی که اعضای خانواده قادر به شناسایی و درک احساسات و نیازهای یکدیگر باشند، ارتباطات مؤثرتری شکل می‌گیرد.

همین‌که بچه‌ها ما رو درک می‌کنن واسم خیلی اهمیت داره مخصوصاً دخترم که الان ۱۱ سالشه. بخدا تو خیلی از کارای خونه کمکم می‌کنه (مصاحبه‌شونده ردیف ۲۰).

ایده‌های ذهنی همچنین بر تربیت فرزندان تأثیرگذار است. کودکانی که در محیطی بزرگ می‌شوند که در آن والدین به احساسات و افکار آن‌ها توجه دارند، معمولاً مهارت‌های اجتماعی و عاطفی قوی‌تری پیدا می‌کنند. این کودکان یاد می‌گیرند که چگونه احساسات خود را بیان کنند و به دیگران احترام بگذارند. بنابراین ایده‌های ذهنی، نقش مهمی در تغییر ارزش‌های خانواده ایفا می‌کنند. با تقویت توانایی درک احساسات و نیازهای یکدیگر، خانواده‌ها می‌توانند نسلی با ارزش‌های انسانی قوی‌تر تربیت کنند.

شرایط مداخله‌گر

شرایط مداخله‌گر به عوامل کلان و ساختاری اشاره دارند که تغییر ارزش‌های خانواده را سریع‌تر یا کندتر می‌کنند. این شرایط عبارتند از شرایط اقتصادی، فرهنگ، ماهواره و رسانه‌های اجتماعی، حقوق زنان و سطح تحصیلات.

شرایط اقتصادی در تغییر ارزش‌های خانواده نقشی پیچیده و چندبعدی دارد که تحت تأثیر عوامل مختلف اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی قرار دارد. مطالب ارائه شده توسط مصاحبه‌شوندگان نشان‌دهنده تأکید بر چند بعد است: مدیریت مالی و مصرف‌گرایی شرایط اقتصادی، تأثیر زیادی بر نحوه هزینه‌کرد درآمدهای خانواده دارد. بسیاری از خانواده‌ها به دلیل نداشتن مدیریت صحیح در دخل و خرج، با مشکلات مالی مواجه هستند. این مشکلات ارزش‌ها و اولویت‌های خانواده را دست‌خوش تغییر می‌کند، به‌طوری‌که خانواده‌ها بیشتر بر روی نیازهای فوری تمرکز کنند تا ارزش‌های بلندمدت مانند پس‌انداز و سرمایه‌گذاری.

تجمل‌گرایی و چشم و هم‌چشمی: در شرایطی که جامعه به سمت تجمل‌گرایی و مصرف‌زدگی پیش می‌رود، خانواده‌ها تحت تأثیر فشارهای اجتماعی قرار می‌گیرند و برای حفظ وجهه اجتماعی خود متحمل هزینه‌های غیرضروری می‌شوند. این رفتار نه تنها بر روی وضعیت مالی خانواده تأثیر منفی می‌گذارد، بلکه می‌تواند باعث تضعیف روابط خانوادگی و افزایش تنش‌ها گردد.

وضع مالی مردم این روزها خوب نیست اما تو خونه زندگی همشون کلی وسیله بلامصرف گرون‌قیمت هست. من خودم چندتا وسیله دارم که تا حالا ازش استفاده نکردم. شوهرم خیلی می‌گفت این رو نخر بدرد نمی‌خوره اما گیر داده بودم که حتماً باید بخرمش (مصاحبه‌شونده ردیف ۱۸).

آموزش و تربیت فرزندان: شرایط اقتصادی بر نحوه تربیت فرزندان تأثیرگذار است. والدین به دلیل فشارهای مالی نمی‌توانند به آموزش‌های لازم درباره مدیریت مالی و صرفه‌جویی بپردازند. به طور کلی، شرایط اقتصادی نقش مهمی در تغییر ارزش‌های خانواده ایفا می‌کند. از یک سو، مدیریت صحیح اقتصادی به تحکیم بنیان خانواده کمک می‌کند و از سوی دیگر، فشارهای اقتصادی موجب تغییر اولویت‌ها و ارزش‌ها می‌گردد.

فرهنگ در تغییر ارزش‌های خانواده یکی از موضوعات کلیدی در مطالعات اجتماعی و روان‌شناسی است. فرهنگ به عنوان مجموعه‌ای از باورها، ارزش‌ها و رفتارها، تأثیر زیادی بر نحوه تعامل اعضای خانواده و شکل‌گیری هویت فردی و جمعی داشته و به عنوان یک سیستم ارزشی، نقش مهمی در انتقال ارزش‌ها از والدین به فرزندان دارد. این انتقال به صورت ضمنی و غیررسمی انجام می‌شود و شامل الگوهای رفتاری، اخلاقی و اجتماعی است که خانواده‌ها به فرزندان خود آموزش می‌دهند. اما ورود عناصر فرهنگ‌های بیگانه و جهانی‌سازی، تأثیرات عمیقی بر ارزش‌های خانوادگی داشته است. این تأثیرات هم مثبت و هم منفی هستند.

تغییرات فرهنگی چالش‌هایی در زمینه هویت خانوادگی ایجاد می‌کنند. وقتی که ارزش‌های خانواده تحت تأثیر تغییرات فرهنگی قرار می‌گیرند، اعضای خانواده در ابعاد مختلف هویتی دچار مشکل می‌شوند. فرهنگ همچنین بر نحوه تعامل اعضای خانواده تأثیرگذار است. بطور کلی، فرهنگ نقش اساسی در شکل‌گیری و تغییر ارزش‌های خانوادگی ایفا می‌کند. این تأثیرات نه تنها بر روی روابط داخلی خانواده بلکه بر روی نحوه تعامل آن با جامعه نیز قابل مشاهده است.

نقش ماهواره و رسانه‌های اجتماعی در تغییر ارزش‌های خانواده در جوامع معاصر کاملاً مشهود است. این تأثیرات جنبه مثبت و منفی دارد و بر نحوه تعامل اعضای خانواده، ارتباطات عاطفی و حتی ساختار اجتماعی خانواده‌ها تأثیرگذار است.

یه زمانی گیر میدادن که کسی ماهواره نداشته باشه. اما الان دیگه تو خونه همه هست. من از ماهواره بیشتر فیلم و سریال می‌بینم. بعضی فیلما و سریالها خیلی با فرهنگ ما جور در نمیداد ولی چیکار کنیم. ما هم دیگه بهش عادت کردیم (مصاحبه‌شونده ردیف ۱۱).

تأثیرات مثبت رسانه‌ها: دسترسی به اطلاعات و ارتباطات. ماهواره و رسانه‌های اجتماعی، امکان دسترسی به اطلاعات گسترده و متنوع را فراهم می‌کنند. اعضای خانواده از طریق این رسانه‌ها با فرهنگ‌ها و ایده‌های جدید آشنا می‌شوند و از تجربیات یکدیگر بهره‌مند می‌گردند. این امر به کاهش شکاف نسلی کمک کرده و اعضای خانواده را به یکدیگر نزدیک‌تر می‌کند.

تقویت روابط خانوادگی: رسانه‌های اجتماعی به اعضای خانواده کمک می‌کند که لحظات خاص زندگی خود را به اشتراک بگذارند، از جمله جشن‌ها، تولدها و موفقیت‌ها. این اشتراک‌گذاری، احساس تعلق و نزدیکی بیشتری را بین اعضای خانواده ایجاد می‌کند.

تأثیرات منفی رسانه‌ها: کاهش تعاملات حضوری. یکی از بزرگ‌ترین معایب رسانه‌های اجتماعی این است که اعضای خانواده زمان کمتری را به تعاملات حضوری اختصاص می‌دهند. بسیاری از افراد در جمع‌های خانوادگی به جای گفت‌وگو با یکدیگر، مشغول استفاده از تلفن‌های همراه خود هستند. این وضعیت منجر به کاهش کیفیت ارتباطات عاطفی و افزایش فاصله عاطفی میان اعضای خانواده شده است.

رقابت اجتماعی و فشارهای روانی: رسانه‌های اجتماعی، احساس ناکافی بودن و رقابت ناسالم را در میان اعضای خانواده ایجاد می‌کنند. نوجوانان دائماً خود را با دیگران مقایسه کرده و احساس می‌کنند که در زندگی واقعی موفق نیستند. این فشارها منجر به مشکلات روانی مانند اضطراب و افسردگی شده است.

از بین رفتن حریم خصوصی: با گسترش استفاده از رسانه‌های اجتماعی، حریم خصوصی خانواده‌ها نیز تحت تأثیر قرار گرفته است. بسیاری از افراد، جزئیات زندگی خصوصی خود را به اشتراک می‌گذارند، که بعضاً منجر به سوءتفاهم‌ها و مشکلات در روابط خانوادگی شده است.

در جوامع مدرن امروزی حقوق زنان از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است و حتی جنبه‌های مالی و غیرمالی را دربرمی‌گیرد و به زنان اجازه می‌دهد تا در زندگی زناشویی خود نقش فعالی ایفا کنند و این امر به‌طور کلی بر ساختار خانواده تأثیر گذاشته است.

حق مهریه و نفقه: یکی از مهم‌ترین حقوق مالی زن در خانواده، حق مهریه و نفقه است. مهریه مبلغی است که مرد موظف به پرداخت آن به همسرش در زمان ازدواج است، و نفقه شامل هزینه‌های زندگی مشترک می‌شود که مرد باید به زن پرداخت

کند. این حقوق به زنان امکان می‌دهد تا از نظر مالی مستقل باشند و در صورت بروز مشکلات، بتوانند از حقوق خود دفاع کنند. این استقلال مالی نه تنها به افزایش اعتماد به نفس زنان کمک می‌کند، بلکه نقش آنها را در خانواده تقویت می‌کند.

به خدا یه سری از دخترا الان فقط بخاطر مهریه ازدواج می‌کنن. اصلاً مهریه بگیرن. یه بهونه‌ای درست می‌کنن و شروع می‌کنن دعوا با شوهرشون و بعدش مهریه و طلاق (مصاحبه‌شونده ردیف ۹).

حق اشتغال و تحصیل: امروزه همه زنان، حق اشتغال و ادامه تحصیل دارند. این حقوق باعث می‌شود که زنان به‌طور مستقل در جامعه فعالیت کنند و از نظر اقتصادی تأمین شوند. این تغییرات نه تنها به بهبود وضعیت اقتصادی آنان کمک می‌کند، بلکه ارزش‌های خانواده را نیز تحت تأثیر قرار می‌دهد، زیرا زنان با تحصیلات و شغل‌های مناسب، توانایی بیشتری برای مشارکت در تصمیم‌گیری‌های خانوادگی دارند.

حقوق غیرمالی زنان

حسن معاشرت و همکاری. یکی از جنبه‌های مهم حقوق زن در خانواده، حق حسن معاشرت است. طبق قوانین، هر دو زوج موظف به حفظ حسن معاشرت با یکدیگر هستند. این موضوع نه تنها بر روابط عاطفی تأثیر مثبت می‌گذارد، بلکه باعث تقویت بنیان خانواده نیز می‌شود. همکاری در تربیت فرزندان و مدیریت امور خانوادگی نیز از دیگر جنبه‌های این حقوق است که به ایجاد محیطی سالم‌تر برای رشد فرزندان کمک می‌کند.

تغییرات فرهنگی و اجتماعی: با افزایش آگاهی نسبت به حقوق زنان، ارزش‌های خانوادگی نیز تغییر کرده است. امروزه بسیاری از خانواده‌ها بر اساس اصول برابری و احترام متقابل بنا شده‌اند. این تغییرات فرهنگی باعث شده که نقش زنان در خانواده‌ها بیشتر مورد توجه قرار گیرد و از نظر اجتماعی نیز اهمیت بیشتری پیدا کند.

نقش تحصیلات زنان در تغییر ارزش‌های خانواده به‌ویژه در جوامع مدرن، بسیار حیاتی و تأثیرگذار است. با افزایش سطح تحصیلات زنان، تغییرات عمیقی در ساختار خانواده و نحوه تعامل اعضای آن ایجاد شده است.

تأثیر تحصیلات بر نقش زنان در خانواده

مدیریت خانواده و تصمیم‌گیری. زنان تحصیل‌کرده به دلیل داشتن دانش و آگاهی بیشتر، توانایی بهتری در مدیریت امور خانوادگی دارند. این توانایی شامل مشارکت فعال در تصمیم‌گیری‌های مهم خانواده می‌شود که به بهبود کیفیت زندگی خانوادگی کمک کرده است. همچنین، زنان باسواد، مشاوران مؤثری برای فرزندان خود هستند و آنها را در انتخاب مسیرهای تحصیلی و شغلی راهنمایی می‌کنند.

تغییر الگوهای فرزندپروری: تحصیلات زنان بر شیوه‌های فرزندپروری آنان تأثیر گذاشته است. زنان تحصیل‌کرده معمولاً به روش‌های فرزندپروری مقتدرانه‌تر گرایش دارند. این تغییر الگوها نه تنها بر تربیت فرزندان تأثیر مثبت دارد، بلکه به ایجاد نسل‌هایی با ارزش‌های متفاوت و مدرن‌تر منجر شده است.

افزایش آگاهی اجتماعی: زنان تحصیل‌کرده معمولاً نسبت به مسائل اجتماعی و فرهنگی آگاهی بیشتری دارند. این آگاهی موجب شده تا در مباحث اجتماعی و سیاسی مشارکت کنند و صدای خود را در جامعه مطرح نمایند. این امر نه تنها به تقویت موقعیت اجتماعی زنان کمک می‌کند، بلکه ارزش‌های خانوادگی را نیز تحت تأثیر قرار می‌دهد.

کاهش تبعیض و خشونت خانگی: با افزایش تحصیلات زنان، میزان کنترل آنها بر خشونت خانگی نیز بیشتر می‌شود.

تحصیلات بالا موجب توانمندی زنان می‌شود تا در برابر رفتارهای نادرست ایستادگی کنند و از حقوق خود دفاع نمایند.

راهبردها

راهبردها، تمامی واکنش‌های کنشگران در برابر مقوله مرکزی هستند. فرایند تحلیل داده‌های جمع‌آوری‌شده در این پژوهش نشان می‌دهد که مصاحبه‌شوندگان در برابر تغییر ارزش‌های خانواده راهبردهای زیر را به کار گرفته‌اند: تقویت باورهای دینی و فرهنگی، سازگار شدن، پذیرش اجباری الگوهای جدید.

تقویت باورهای دینی و فرهنگی در خانواده‌ها به ویژه از سوی زنان، یکی از شیوه‌های مؤثر برای مقابله با تغییرات ارزشی در جوامع معاصر است. این باورها نه تنها به حفظ هویت فرهنگی و دینی کمک می‌کنند، بلکه نقش مهمی در تربیت نسل‌های آینده دارند. زنان به عنوان مادران و مربیان اصلی خانواده، مسئولیت بزرگی در انتقال ارزش‌ها و باورهای دینی به فرزندان دارند. آن‌ها با ایجاد محیطی دینی و فرهنگی در خانه، فرزندان را به سمت پذیرش و عمل به این ارزش‌ها هدایت کنند.

زنان فرهیخته با ترویج فرهنگ اسلامی و تقویت هویت دینی، نقش بسزایی در شکل‌گیری شخصیت اجتماعی فرزندان ایفا می‌کنند. در دنیای امروز که با چالش‌های فرهنگی متعددی روبرو هستیم، تقویت باورهای دینی از سوی زنان مانند سپر دفاعی عمل می‌کند. دشمنان فرهنگی با هدف تضعیف بنیان‌های خانواده و ارزش‌های دینی تلاش می‌کنند تا شبهه‌هایی درباره مقدسات ایجاد کنند. زنان با حفظ حجاب و عفت، می‌توانند این ارزش‌ها را در برابر تهاجمات فرهنگی حفظ کنند.

سازگاری با تغییرات ارزش‌ها در خانواده، به ویژه از سوی زنان، یکی از راه‌های کلیدی برای پذیرش و تطبیق با شرایط جدید است. این فرآیند نه تنها به حفظ انسجام خانواده کمک می‌کند، بلکه به تقویت روابط و ایجاد محیطی مثبت نیز می‌انجامد. زنان نقش مهمی در پذیرش تغییرات ایفا می‌کنند. آنها واقعیت‌های جدید را قبول کرده و تلاش می‌کنند تا با آنها انطباق پیدا کنند.

سازگاری همچنین به معنای ایجاد روال‌های جدید در زندگی روزمره است. زنان با تنظیم برنامه‌های جدید برای خانواده، مانند فعالیت‌های مشترک یا زمان‌های خاص برای گفتگو و تبادل نظر، به تقویت پیوندهای خانوادگی می‌پردازند.

پذیرش اجباری الگوهای جدید. در دنیای امروز، تغییرات سریع اجتماعی و فرهنگی موجب ظهور الگوهای جدید زندگی شده‌اند. عوامل مختلفی در پذیرش الگوهای جدید نقش دارند. بحران‌های اقتصادی و نیاز به تأمین معیشت، برخی افراد را مجبور می‌کند تا از الگوهای سنتی دور شوند و الگوی نوظهور را که چندان قربانی با آموخته‌های آنها ندارد روی آورند. این تغییرات گاهی اوقات با مقاومت‌هایی از سوی سایر اعضای خانواده مواجه می‌شود. پذیرش اجباری الگوها بر روابط خانوادگی نیز اثرگذار است. وقتی زنان مجبور به پذیرش تغییرات می‌شوند، احساس نارضایتی یا فشار روانی می‌کنند. این احساسات منجر به ایجاد تنش در روابط زناشویی یا بین والدین و فرزندان می‌شود.

پیامدها

پیامدها به نتایج و اثراتی اشاره دارند که در مقابله با پدیده مورد بررسی یا برای کنترل آن صورت می‌گیرند. بررسی و تحلیل مصاحبه‌ها نشان می‌دهد که تغییر ارزش‌های خانواده برای زنان متأهل، پیامدهایی از جمله: سردرگمی در تشخیص درست و غلط، کاهش روحیه سازش‌پذیری، ضعف کارآمدی خانواده، افزایش آمار طلاق، تأثیر بر هویت فردی و کاهش ارتباطات مثبت به همراه داشته است.

سردرگمی در تشخیص درست و غلط. طبق گفته‌های مصاحبه‌شوندگان، سردرگمی در تشخیص درست و غلط، یکی از پیامدهای تغییر ارزش‌های خانواده است که تأثیرات عمیقی بر سبک زندگی آنها و کودکان داشته است. زمانی که ارزش‌ها در خانواده به طور مداوم تغییر می‌کنند، کودکان دیگر نمی‌توانند معیارهای مشخصی برای قضاوت درباره رفتارهای خود و دیگران پیدا کنند (آزاد ارمکی و همکار، ۱۳۸۹). این عدم وضوح، باعث سردرگمی و احساس ناامنی در آنها می‌شود. زیرا آنها نمی‌دانند چه چیزی درست است و چه چیزی نادرست. به ویژه در شرایطی که والدین نیز دارای ارزش‌های متضاد و متناقض با یکدیگر هستند، این تضاد موجب گیجی عاطفی و اخلاقی در کودکان منجر می‌شود.

دیگه موندیم واقعاً بچه هامون رو چجوری تربیت کنیم. خیلی وقتا به حرف ما که پدر و مادرشیم گوش نمی‌دن. می‌گن برنامه کودک اینجوری گفته، ماهواره به چیز دیگه می‌گه. واقعاً موندیم دیگه. قدیم هر چی پدر و مادر می‌گفتن همون می‌شد اما الان بچه ما رو هیچ حساب هم نمی‌کنن (مصاحبه‌شونده ردیف ۲۲).

کاهش روحیه سازش‌پذیری موجب تضعیف روابط خانوادگی و افزایش تنش‌ها در بین اعضای خانواده می‌شود. وقتی ارزش‌ها در خانواده به طور مداوم تغییر می‌کنند، اعضای خانواده در مواجهه با اختلافات و چالش‌ها کمتر تمایل به همکاری و سازش خواهند داشت (افشارکهن و همکار، ۱۳۹۷). این عدم سازش‌پذیری ناشی از ابهام در نقش‌ها، بی‌اعتمادی و بدبینی میان اعضاست، که در نتیجه آن، فضای خانواده به محیطی پرتنش و ناامن تبدیل می‌شود. همچنین، این وضعیت بر سلامت روانی اعضای خانواده تأثیر منفی گذاشته و باعث می‌شود تا احساس تنهایی و انزوا در آنها بوجود آید.

تضعیف کارآمدی خانواده می‌تواند به کاهش توانایی خانواده در حمایت و مراقبت از اعضای خود منجر شود. با تغییر مداوم ارزش‌ها، اعضای خانواده نسبت به انجام وظایف و مسئولیت‌های خود دلسرد می‌شوند و در نتیجه، توانایی آنها در حل مشکلات و ارائه حمایت عاطفی به یکدیگر کاهش می‌یابد. این وضعیت به ویژه در شرایطی که والدین با ارزش‌های متناقض مواجه هستند، تشدید می‌شود و می‌تواند منجر به عدم نظارت کافی بر روی فرزندان و کاهش امنیت روانی آنها گردد (دهقان و همکاران، ۱۳۹۸). همچنین، تضعیف کارآمدی خانواده می‌تواند باعث افزایش آمار طلاق و فروپاشی نهاد خانواده شود. زیرا اعضای خانواده دیگر قادر به ایجاد ارتباطات مثبت و مؤثر نیستند و این امر بر روی سلامت روانی و اجتماعی آنها تأثیرات منفی خواهد گذاشت.

افزایش آمار طلاق. با تغییر هنجارهای اجتماعی و کاهش ارزش‌های سنتی، به ویژه زمانی که احساس کنند انتظاراتشان برآورده نمی‌شود یا در زندگی مشترک خوشبخت نیستند، به تدریج تمایل بیشتری برای پایان دادن به روابط زناشویی در آنان ایجاد می‌گردد. استقلال مالی زنان و کاهش تابوهای اجتماعی طلاق نیز از دیگر عواملی هستند که به این روند کمک کرده‌اند (همان). در دنیای امروز، افراد بیشتر به دنبال رضایت شخصی و خوشبختی در زندگی زناشویی هستند و اگر این موارد تأمین نشود، احتمال جدایی افزایش می‌یابد.

توفک و فامیل این روزا کم طلاقی نداریم. قدیم مردم طلاق می‌گرفتن بخاطر شرم و حیا و خجالت از دیگران یا از اون محل می‌رفتن یا به مدتی هیچ جا آفتابی نمی‌شدن. اما الان عین خیالشون نیست تا به بحث و داد و دعوا کردن روز بعدش دم در دادگاه هستن و تقاضای طلاق می‌دن» (مصاحبه‌شونده ردیف ۱۳).

همچنین تأثیر رسانه‌ها و شبکه‌های اجتماعی در شکل‌گیری انتظارات غیرواقعی از روابط زناشویی، باعث بروز نارضایتی و تنش‌های بیشتر بین زن و شوهر شده است که در نهایت آمار طلاق را در جامعه افزایش داده است.

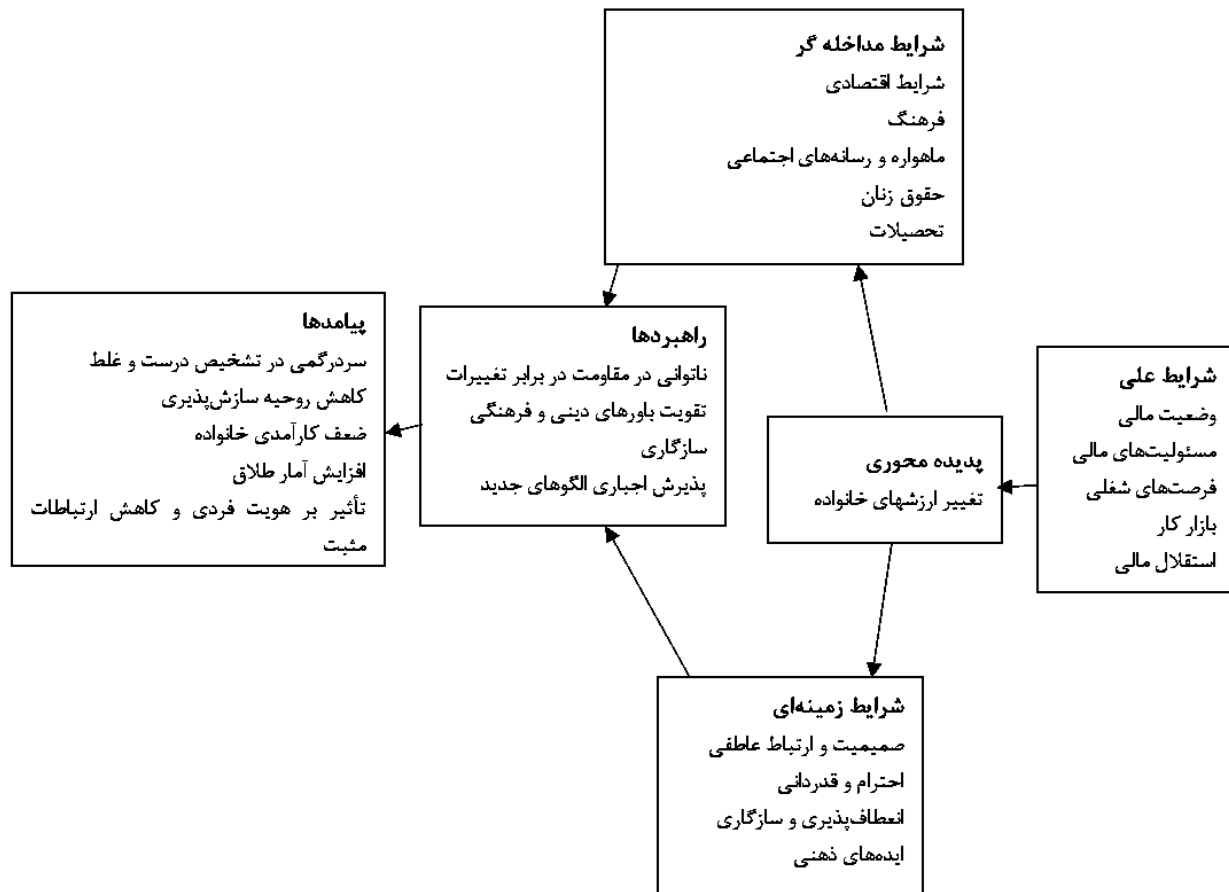
تأثیر بر هویت فردی. خانواده به عنوان نخستین و اصلی‌ترین نهاد اجتماعی، نقش کلیدی در شکل‌گیری هویت فرزندان

دارد. زمانی که ارزش‌های خانوادگی دچار تغییر می‌شوند، این تغییرات به احساس عدم امنیت و سردرگمی در فرد منجر می‌شوند، به ویژه در دوران کودکی و نوجوانی که هویت در حال شکل‌گیری است. برای مثال، در خانواده‌هایی که تنش و درگیری حاکم است، فرزندان ممکن است با بحران هویت مواجه شوند و احساس شایستگی و اعتماد به نفس آن‌ها کاهش یابد (محرابی و همکاران، ۱۴۰۲).

بچه‌های امروز خیلی عوض شدن. عشقشون گوشی و تبلت و کال آف و ... این چیزاست. وقتی باهات حرف می‌زنن فقط درباره اون بازی هاشون هستش (مصاحبه‌شونده ردیف ۲).

همچنین تغییر سبک‌های تربیتی والدین، مانند سخت‌گیری یا سهل‌انگاری، بر نحوه ابراز هویت کودکان تأثیر خواهد گذاشت. به طور کلی، تغییر ارزش‌های خانواده مسیر شکل‌گیری هویت فرد را تحت تأثیر قرار می‌دهد و منجر به چالش‌های جدی در خودپنداره و اعتماد به نفس او می‌گردد.

کاهش ارتباطات مثبت میان اعضای خانواده از آثار تغییر ارزش‌های خانواده است. با تغییر در ارزش‌هایی مانند افزایش فردگرایی و کاهش توجه به نیازهای عاطفی یکدیگر، اعضای خانواده کمتر به برقراری ارتباطات عمیق و معنادار می‌پردازند. این وضعیت به ویژه در عصر دیجیتال تبدیل به یک امر رایج شده است که در آن استفاده بیش از حد از شبکه‌های اجتماعی و فضای مجازی باعث کاهش زمان گفت‌وگو و تعاملات رو در رو شده است (عضدی ۱۴۰۳). تحقیقات نشان می‌دهند که میزان گفت‌وگو در خانواده‌ها به شدت کاهش یافته و این امر می‌تواند به سردی روابط و احساس انزوا منجر شود (شعاع کاظمی، ۱۳۸۴). در نتیجه، اعضای خانواده به جای حمایت عاطفی از یکدیگر، بیشتر درگیر فعالیت‌های مجازی و روابط سطحی می‌شوند، که این خود تأثیر منفی بر کیفیت زندگی خانوادگی دارد.

شکل ۱ مدل پارادایمی تغییر ارزش‌های خانواده

بحث و نتیجه‌گیری

ارزش‌ها به عنوان اصول و معیارهایی که رفتارها و تصمیم‌گیری‌های افراد را هدایت می‌کنند، نقش حیاتی در زندگی خانوادگی ایفا می‌کنند. ارزش‌ها، همان عقاید افراد هستند درباره آنچه مطلوب، مناسب، خوب یا بد است. این ارزش‌ها نه تنها نمایانگر جنبه‌های اساسی تنوعات فرهنگی هستند، بلکه راهنمای اعضای خانواده بوده و به آن‌ها کمک می‌کنند تا در شرایط مختلف تصمیم‌گیری‌های مطلوبی انجام دهند.

یافته‌های این پژوهش که بر اساس کدگذاری محوری نظام‌مند، استوار است، هسته نظری نوینی تحت عنوان «چانه‌زنی ارزشی پارادوکسیکال» را آشکار می‌سازد. در این پژوهش سعی شد تا عوامل اصلی تغییر ارزش‌های خانواده شناسایی شود. بنابراین تأثیر شرایط علی، زمینه‌ای و مداخله‌گر بر تغییر ارزش‌های خانواده زنان متأهل شهر رشت مورد شناسایی و تحلیل قرار گرفت. شرایط علی شامل وضعیت مالی، مسئولیت‌های مالی، فرصت‌های شغلی و استقلال مالی بودند که تأثیرات عمیقی بر روابط خانوادگی و تربیت فرزندان داشتند. وضعیت مالی نامناسب منجر به تنش‌ها و مشکلات اساسی در ارتباطات خانوادگی گردید، در حالی که مدیریت مالی صحیح، ارزش‌هایی مانند صرفه‌جویی و همکاری را تقویت کرد. بنابراین آموزش مفاهیم مالی به فرزندان از جنبه‌های مهم مدیریت مالی خانواده محسوب می‌شود.

یافته‌های این پژوهش، فرآیند پویای چانه‌زنی ارزشی را در زیست‌جهان زنان آشکار می‌سازد. تجربه زیسته مشارکت‌کنندگان نشان می‌دهد که زنان نه منفعلانه در برابر دگرگونی‌ها تسلیم می‌شوند و نه صرفاً به دفاع سنتی از هنجارهای پیشین می‌پردازند، بلکه در فضایی از سازش خلاقانه قرار دارند: آنان ارزش‌های صرفه‌جویی (به‌عنوان میراث فرهنگی گیلان) را با پذیرش مسئولیت‌های اقتصادی نوین تلفیق می‌کنند؛ احترام به اقتدار والدینی را با انعطاف‌پذیری در الگوهای ارتباطی مبتنی بر گفت‌وگوی افقی تعدیل می‌سازند؛ و هویت مادری سنتی را با آرزوهای حرفه‌ای فردی بازتعریف می‌کنند. این چانه‌زنی روزمره، نوعی عقلانیت خلاقانه پدید می‌آورد که در آن، وفاداری به اصالت فرهنگی نه در انجماد ارزش‌ها، بلکه در توانایی بازآفرینی معنا متجلی می‌شود. تنش‌های گزارش‌شده (همچون تعارض نقش‌ها یا کشمکش با نسل قدیم) نه نشانه‌های فروپاشی، بلکه علائم تولید فرهنگی فعال توسط زنان در نقش کارگزاران تغییر است.

شرایط زمینه‌ای مانند صمیمیت، احترام و انعطاف‌پذیری نیز نقش کلیدی در شکل‌دهی ارزش‌های خانوادگی داشتند. یافته‌های حاصل از این پژوهش نشان دادند که صمیمیت و ارتباط عاطفی موجب تقویت پیوندهای عاطفی و کاهش تنش‌ها شدند. احترام متقابل در خانواده‌ها به ایجاد فضایی امن و صمیمی کمک کرده و بر تربیت فرزندان تأثیر مثبت داشت. همچنین انعطاف‌پذیری اعضای خانواده در برابر چالش‌ها به تقویت ارزش‌های مثبت کمک کرد.

شرایط مداخله‌گر شامل عوامل کلان مانند شرایط اقتصادی، فرهنگ، رسانه‌ها و حقوق زنان هستند که تغییر ارزش‌های خانوادگی را تسریع یا کند کردند. شرایط اقتصادی به‌ویژه بر نحوه هزینه‌کرد خانواده‌ها تأثیرگذار بوده و منجر به تمرکز بر نیازهای فوری به جای ارزش‌های بلندمدت گردید. فرهنگ نیز با انتقال ارزش‌ها از والدین به فرزندان نقش مهمی ایفا می‌کند. اما ورود عناصر فرهنگ‌های بیگانه نیز چالش‌هایی برای هویت خانوادگی ایجاد کرده بود. باید توجه داشت که تحولات فرهنگی به‌ویژه در زمینه نهاد خانواده، تحت تأثیر تغییرات اجتماعی، سیاسی و تکنولوژیکی قرار گرفته است. این تغییرات منجر به دگرگونی در ابعاد مختلف ارزش‌ها و کارکردهای خانواده شده و نهاد خانواده را به یک پدیده پیچیده و مسئله‌محور تبدیل کرده است. این فرآیندها نه تنها بر ثبات نهاد خانواده تأثیر گذاشته بلکه نیازمند سیاست‌گذاری‌های فرهنگی و اجتماعی مناسب برای مقابله با چالش‌های موجود است (رزازی و همکاران، ۱۴۰۳). بعنوان مثال نگرش جوانان نسبت به ازدواج نشان می‌دهد که حدود یک‌پنجم جوانان، نگرش مدرن نسبت به ازدواج دارند و تغییرات اجتماعی و فرهنگی، از جمله فردگرایی و برابری جنسیتی، باعث کاهش نگرش‌های سنتی و افزایش نگرش‌های مدرن به ازدواج شده است. این تغییرات ارزشی، پیش‌بینی می‌کنند که در آینده شاهد گسترش اشکال نوپدید ازدواج خواهیم بود (صادقی و همکار، ۱۳۹۸).

تمرکز این مطالعه بر تجربه‌های خرد زنان رشتی، سه گام رو به جلو در ادبیات کیفی تحول خانواده ایرانی برداشته است:

۱) شکستن کلیشه‌های دوگانه‌انگار: یافته‌ها نشان می‌دهد تقابل «سنت/مدرنیته» یا «فردگرایی/جمع‌گرایی» در عمل زندگی روزمره به فرایندی پیچیده‌ای تبدیل می‌شود که با چارچوب‌های نظری صرف قابل تقلیل نیستند (انتقاد ضمنی به تحلیل‌های لایه‌ای صرفاً کلان‌نیازی و همکاران، ۱۳۹۹).

۲) افشای سیاست بدن در تحول ارزش‌ها: فشارهای اقتصادی و فرهنگی تنها در سطح نهادها عمل نمی‌کنند، بلکه در سطح بدن‌های زنان (خستگی ناشی از اشتغال دوگانه، اضطراب ناشی از نظارت اجتماعی بر مادری ایده‌آل) تجسد می‌یابند. این سوژه‌بودگی که در روایت‌های زنان از مدیریت زمان و انرژی آشکار شد، بعد مغفولی در مطالعات پیشین است.

۳) بازتعریف عاملیت در بافت‌های میانی: شهر رشت با موقعیت ویژه خود (دریاچه/کلان‌شهر)، آزمایشگاهی طبیعی برای مشاهده عاملیت زنان در فضاهای نیمه‌عام (مثل مشاغل خانگی وابسته به گردشگری یا شبکه‌های مجازی محلی) فراهم می‌کند؛

فضاهایی که نه کاملاً خصوصی‌اند و نه تماماً عمومی، و لذا بستری برای نوآوری‌های ارزشی غیررسمی فراهم می‌سازند. این یافته‌ها لزوم بازنگری در نظریه‌های کلاسیک گذار خانواده (همچون چیت‌ساز، ۱۴۰۲) را با تکیه بر جغرافیای فرهنگی خاص نشان می‌دهد.

پیامد بنیادین این کنش‌گری زنانه، شکل‌گیری پدیده «عاملیت پارادوکسیکال» است که در آن زنان نه از مسیر طرد یا گسست از ساختارهای مسلط، بلکه با بازآفرینی معنایی در دل تناقض‌های تجربه‌زیسته - به‌ویژه در میدان سنت/مدرنیته و تعهدات خانوادگی/فرصت‌های شغلی - به شکلی خلاقانه به قدرت عمل، دست می‌یابند. این الگوی نوین عاملیت، سه گسست معرفت‌شناختی بنیادین با ادبیات پیشین ایجاد می‌کند: نخست با نقد نظریه چیت‌ساز (۱۴۰۲) که تحول خانواده ایرانی را در چارچوب «گذار کلان خطی» تحلیل می‌کند؛ یافته‌های حاضر اثبات می‌کند که دگرگونی ارزش‌ها نه محصول جبر ساختاری، بلکه برآیند کنش‌های خرد موقعیت‌مند در بسترهای میانی خاص (نظیر جغرافیای رشت) است. دوم با نقد رهیافت نیازی و همکاران (۱۳۹۹) که با تمرکز صرف بر لایه‌های ساختاری، از کشف «تجریده فشارهای کلان در بدن زنانه» - آنجا که تنش‌های اقتصادی در قالب خستگی مزمن مادری و اضطراب نظارت اجتماعی بر بدن تجسد می‌یابد - غافل مانده بود. سوم با تکمیل و بسط چارچوب/سمارت (۲۰۰۷) درباره چانه‌زنی ارزشی که با افزودن دو مؤلفه حیاتی «جغرافیای فرهنگی» (به‌مثابه بستر شکل‌دهنده راهبردهای ترکیبی) و «سیاست بدن» (به‌عنوان عرصه مقاومت روزمره)، ظرفیت تبیین پویایی‌های خانواده ایرانی را افزایش می‌دهد.

نظریه تولیدشده با ایجاد معماری سه‌سطحی تبیینی، پویایی تحول ارزش‌های خانوادگی را در بافت شمال ایران بازمی‌نماید: در سطح خرد، فرایند ترکیب انتخابی ارزش‌ها از طریق راهبردهای انطباقی (همچون تلفیق صرفه‌جویی با کارآفرینی دیجیتال) نه تنها واکنشی انفعالی، بلکه کنشی مبتکرانه برای خلق هویت‌های ترکیبی است که در آن زنان با تبدیل تضادها به «منابع معناساز»، سوژگی خود را بازمی‌آفرینند. در سطح میانی، خلق نوآوری‌های نهادی در فضاهای نیمه‌عمومی (نظیر کارگاه‌های گردشگری محلی یا شبکه‌های مجازی زنانه) به‌مثابه «آزمایشگاه‌های اجتماعی غیررسمی»، مکانیزمی برای نهادی‌سازی راهبردهای خرد فراهم می‌کند؛ پدیده‌ای که با مفهوم نهادسازی از پایین قابل تبیین است. در سطح کلان، این کنش‌های انباشته‌شده به تعدیل گفتمان‌های اقتصادی - فرهنگی از پایین به بالا می‌انجامد. این مدل چندسطحی با عبور از تقلیل‌گرایی نظریه‌های خطی، چرخه پویای کنش-ساختار را در جغرافیای فرهنگی ایران به تصویر می‌کشد که در آن عاملیت فردی و تغییر نهادی در رابطه‌ای دیالکتیکی یکدیگر را تقویت می‌کنند.

خانواده ایرانی در میانه تحولات گسترده اجتماعی - اقتصادی و تجربه دگرگونی ارزش‌ها در ابعاد مختلف عینی و ذهنی زیست می‌کند. از یک سو، فشارهای اقتصادی مانند تورم و بیکاری، به عنوان محرک اصلی تنش‌های خانوادگی، روابط را تحت تأثیر قرار داده‌اند. چنانکه یکی از زنان می‌گوید:

خیلی وقتا سر پول با شوهرم دعوا دارم... همیشه شرمنده بچم هستم.

اشتغال گسترده زنان (۱۷ نفر از ۲۲ مشارکت‌کننده) نه تنها منبع درآمد، که زمینه‌ساز تغییر نقش‌های جنسیتی شده است. همزمان، رسانه‌ها با ترویج الگوهای رفتاری جدید، شکاف نسلی را عمیق‌تر کرده‌اند. نمونه آن اعتراض والدینی است که می‌گویند:

بچه‌ها به حرف ما گوش نمی‌دن؛ می‌گن ماهواره یه چیز دیگه گفته.

این شرایط به همراه کاهش تابوی طلاق، ساختار خانواده را با چالش‌های ملموسی روبرو ساخته است. در بُعد ذهنی، این

تحولات به سردرگمی هویتی منجر شده است. تضاد ارزش‌های سنتی (احترام به والدین) و مدرن (فردگرایی) تا جایی پیش می‌رود والدین درمانده می‌شوند:

دیگه موندیم بچه‌هامون رو چجوری تربیت کنیم؟.

زنان شاغل با احساس گناه ناشی از تعارض نقش مادری و شغلی دست‌وپنجه نرم می‌کنند.

احساس می‌کنم به بچه‌هام کم‌توجهی می‌کنم.

و اضطراب نظارتی ناشی از انتظارات اجتماعی برای ایفای نقش «ایده‌آل» همسر و مادر، بار روانی این گذار را سنگین‌تر می‌کند.

در مواجهه با این تعارضات، زنان مشارکت‌کننده در این پژوهش از سازوکارهای پیچیده شناختی-هیجانی برای حفظ انسجام درونی استفاده کرده‌اند. تلفیق پارادوکسیکال به آنان امکان داد تا ارزش‌های به ظاهر متضاد را با یکدیگر ترکیب کنند. بازتعریف معنایی نیز با تغییر چارچوب‌های ذهنی، هویت‌های نوینی برای آنها ساخته است؛ همان‌گونه که زنی با بازنگری در نقش مادری، اشتغال خود را نه کاستی که مکمل مسئولیت خانوادگی می‌داند:

از وقتی سرکار رفتم، احساس می‌کنم به خانواده‌ام بیشتر کمک می‌کنم.

تقویت باورهای دینی به عنوان سپری در برابر تهاجم فرهنگی، و انعطاف‌پذیری شناختی در بازتعریف روابط خانوادگی (مانند جایگزینی اقتدار عمودی با گفت‌وگوی افقی: «با بچه‌هام مثل دوست صحبت می‌کنم») از دیگر راهبردهای درونی مورد استفاده مشارکت‌کنندگان این پژوهش برای کاهش تنش‌های ارزشی است.

این فرآیندهای شناختی در عمل به راهبردهای انطباقی عینی در زندگی روزمره ترجمه می‌شوند. زنان از طریق سازگاری فعال، مسئولیت‌های مالی را بدون طرد کامل نقش‌های سنتی پذیرفته‌اند؛ مانند مدیریت همزمان خانه و شغل پاره‌وقت، یا استفاده هوشمندانه از فضای مجازی برای کارآفرینی محلی (فروش صنایع دستی در اینستاگرام). راهبردهای نهادی‌سازی نیز با خلق شبکه‌های حمایتی، تاب‌آوری جمعی را افزایش می‌دهد. با این حال، در شرایط بحرانی، پذیرش اجباری الگوهای نامطلوب (مانند اشتغال در مشاغل کاذب برای تأمین معیشت) نشان‌دهنده انعطاف برای بقاست. این راهبردهای چندلایه، تصویری پویا از مبارزه روزمره زنان برای هم‌نوایی سنت و نوگرایی در عین حفظ کرامت خانوادگی ترسیم کرده است.

تغییرات در ارزش‌ها و هنجارهای اجتماعی به ویژه در نسل‌های جوان‌تر، منجر به دگرگونی در ساختار و عملکرد خانواده‌ها شده است. بررسی روندهای اجتماعی، نظیر افزایش تحصیلات، تغییر در نقش‌های جنسیتی و تأثیر رسانه‌ها، نشان می‌دهد که خانواده‌های ایرانی در حال گذر از الگوهای سنتی به سمت الگوهای مدرن‌تر هستند (چیت‌ساز، ۱۴۰۲). برای مواجهه با تغییرات ارزشی در خانواده‌ها و تقویت نهاد خانواده، پیشنهاد می‌شود که برنامه‌های آموزشی و فرهنگی مبتنی بر ارزش‌های مثبت خانوادگی طراحی و اجرا شود. این برنامه‌ها باید شامل کارگاه‌های آموزشی برای والدین و جوانان درباره اهمیت ارتباطات سالم، مدیریت تعارضات و نقش‌های خانوادگی باشد. همچنین، ترویج الگوهای مثبت از طریق رسانه‌ها و شبکه‌های اجتماعی به تقویت نگرش‌های مثبت نسبت به خانواده کمک خواهد کرد. در سطح سیاست‌گذاری کلان، تدوین «منشور اخلاقی-رسانه‌ای خانواده رشتی» توسط شورای فرهنگ عمومی استان گیلان با مشارکت متخصصان علوم اجتماعی ضروری است تا با تولید محتوای استاندارد در رسانه‌های بومی، الگوهای تعامل خانوادگی منطبق با فرهنگ گیلان ترویج یابد. همزمان، ادغام برنامه‌های «سواد مالی خانواده» در طرح‌های توسعه شهری (از طریق کارگاه‌های محله‌محور شهرداری رشت) با محوریت

آموزش بودجه‌بندی در اقتصاد غیررسمی، اقتصاد مقاومتی خانگی و راهکارهای افزایش درآمد زنان بدون تعارض نقش‌های خانوادگی، به‌عنوان راهبردی کلان پیشنهاد می‌شود.

مشارکت نویسندگان

همه نویسندگان به‌طور برابر در نوشتن مقاله نقش داشتند.

منابع مالی

این مقاله به‌صورت مستقل نوشته شده و برای نوشتن آن، از هیچ سازمانی حمایت مالی دریافت نشده است.

تعارض منافع

در این مقاله هیچ‌گونه تعارض منافی وجود ندارد.

پیروی از اصول اخلاق پژوهش

نویسنده کلیه نکات اخلاقی به‌ویژه عدم دستکاری و تحریف داده‌ها را در این مقاله رعایت کرده است.

References

- Abdollahi, Zahra; Pirahri, Niyar; Ghasemi, Yarmohammad; & Mirzaei, Khalil.(2022). Mechanism and Dynamics of Family Values in Ilam(A Mixed-Methods Study). *Woman and Society(Sociology of Women)*, 13(1(Serial 49)), 29-52. SID. <https://sid.ir/paper/1000254/fa>. [In Persian]
- Afrasiyabi, H., & Moradi Fard, T.(2015-2016). A study of the contexts and conditions of women's reconsideration of family values. *National Conference on Family Changes and Its Challenges in Iran*, [In Persian] SID. <https://sid.ir/paper/844695/fa>.
- Afsharkohan, J., & Rezaeian, M.(2018). Intergenerational Comparison of the Relationship Between Individuals' Value System and Attitude Toward Family Stability. *Sociology of Social Institutions*, 5(12), 293-326. [In Persian]
- Ahuvia, Nancy Y. Wong(2002). Personality and Values Based Materialism: Their Relationship and Origins. *Journal of Consumer Psychology* Volume 12, Issue 4, 2002, Pages 389-402.
- Armaki, Taghi Azad. & Zaheri Nia, Mostafa.(2010). A Study of Value Types and Cultural Changes in the Family. *Family Research*, 6(23), 280-297. [In Persian]
- Asadpour, Esmaeil. Kasaie, Abdolrahim. & Barghaei, Shima al-Sadat.(2016). The Role of Practicing Religious Beliefs in Predicting Self-Efficacy and Life Expectancy Among Divorced Women. [*Journal Name*], 2(3), 97-112. [In Persian]
- Azodi, Mohammad Reza.(2024). The Role of Cyberspace on the Family. Retrieved from <https://civilica.com/note/898/>.
- Ali Akbari, Raziye.(2021). Factors in the Decline of Values in the Contemporary Family. *Rah Touseh*,(131) (Special Issue on Family), Summer 2021, 74-83. [In Persian]
- Cheatsaz, Mohammad Javad.(2023). Iranian Family and Socio-Cultural Changes: A Generational Analysis. *Social Problems of Iran*, 14(1), Spring and Summer 2023. [In Persian]
- Cooke, L. P., & Gash, V.(2010). Wives' Part-time Employment and Marital Stability in Great Britain, West Germany and the United States. *Sociology*, 44(6), 1091-1108. DOI: [10.1177/0038038510381605]
- Conger, Rand, Ge, Xiao-Jia & Lorenz, Frederick.(2020). Economic Stress and Marital Relations.
- Creswell, John.(2017). *Qualitative Inquiry and Research Design* (H. Danaee Fard & H. Kazemi, Trans.). Tehran: Safar. (Original work published 2007). [In Persian]
- Dehghan, Hossein; Marvat, Barzoo; & Ghaffari, Zahra.(2019). Similarities and Contrasts in the Values and Norms of Family and School Institutions and Their Impact on Student Socialization. *Family and Research Quarterly*, 16(4), 41-64. [In Persian]
- Dowland, Seth(2015). Family Values and the Rise of the Christian Right. *University of Pennsylvania Press*.
- G., Ponte, C. & Jorge, A.(eds.) Digital Parenting. The Challenges for Families in the Digital Age. Göteborg: Nordicom.
- Furstenberg, F. F.(2019). Family change in global perspective: How and why family systems change. *Annual Review of Sociology*, 45, 447-468. <https://doi.org/10.1146/annurev-soc-073018-022445>
- Inglehart, R.(1994). Cultural transformation in the advanced industrial society. Translated by M. Vetr. Tehran: Kavir.
- Javadi-Pashaki, Nazila, & Darvishpour, Azar. (2019/2020). A Review of the Concepts of Theoretical Sensitivity and Reflexivity in Qualitative Research. *Journal of Qualitative Research in Health Sciences*, 8(Suppl.), 56-65. [In Persian].

- Khafri, Neda.(2023). Studying Changes in Family Patterns with Emphasis on the Role of Social Networks: A Qualitative Research. *Family Therapy Application*. doi: 10.22034/aftj.2022.301745.1174. [In Persian]
- Livingstone, S. & Byrne, J.(2018). Parenting in the Digital Age. The Challenges of Parental Responsibility in Comparative Perspective. pp. 19-30; in Mascheroni.
- Lydia Isioma, Chineyemba (2023). Modernity and changing family values in Nigeria: implications for effective parenting. *International Journal of Modern Anthropology Int. J. Mod. Anthropol.* 2023. Vol. 2, Issue 19, pp: 1129 – 1152.
- Maio, G. R. (2010). Mental representations of social values. In M. P. Zanna(Ed.), *Advances in Experimental Social Psychology*(Vol. 42, pp. 1–43). Academic Press. [https://doi.org/10.1016/S0065-2601\(10\)42001-8](https://doi.org/10.1016/S0065-2601(10)42001-8)
- Mir Mohammad Rezaei, Seyedeh Zahra; Sarookhani, Baqer; & Saraei, Hassan.(2016). Qualitative Study of Globalization and Family Changes in Zanjan City. *Cultural and Communication Studies*, 12(45), 13-44. [In Persian].
- Moharabi, Zahra; Hashemianfar, Seyed Ali; & Hojazi, Seyed Naser. (2023). A Meta-Analysis of the Impact of Virtual Space Usage Level and Type on Family Identity and Values. *Social Psychology Research*, 13(51), 47-60. doi: 10.22034/spr.2024.406008.1845[In Persian].
- Molaei Parde, Barzoo; Saeedi Asl, Ghodrat; & Saeedi Asl, Rezvan. (2022). Women's Role in Promoting Islamic Culture and Strengthening Children's Religious-National Identity. *Rah Tousheh*, 6(87), 1188-1195. [In Persian].
- Niazi, Mohsen; Mazrooei Nasrabadi, Esmaeil; & Aghabozorgi Zadeh, Shiva. (2020). Futures Studies of Family Values Changes in Iran Using Causal Layered Analysis. *Quarterly Journal of Social Sciences*, 27(89), 71-102. doi: 10.22054/qjss.2021.49717.2203. [In Persian]
- Rahman, Saodah & Uddin, Md. (2017). The Impact of Globalization on Family Values. *International Journal of Advanced Research (IJAR)*.
- Razzazi, Maryam; Ghadami, Mohsen; Azizabadi Farahani, Fatemeh; & Haji'ani, Ebrahim. (2024). Identifying Factors Affecting the Preservation and Consolidation of the Islamic-Iranian Family. *National Studies Quarterly*, 25(97), 53-81. doi: 10.22034/rjnsq.2024.428629.1538. [In Persian]
- Rezaei Bahrabad, Hassan; Majdi, Ali Akbar; Behravan, Hossein; & Sadrnabavi, Rampour. (2019). The Process of Cultural Changes among Iranians in Recent Decades. *Cultural and Communication Studies*, 15(57), 11-50. doi: 10.22034/jcsc.2020.38263[In Persian]
- Rezazadeh Alireza Hassan Mantegh(2019). The Role of Family In Value Transformation of Youths and Middle-Aged People in Tehran. *Revista Humanidades e Inovação* v.6, n.
- Roumyani, Niroomand; Mir Esmaeili, Bibi Sadat; Azam, Kamal; Yousefi, Zahra; & Roumyani, Moslem.(2018). The Role of the Internet on Family Values among Students of Tehran University of Medical Sciences. *Journal of School of Public Health and Institute of Public Health Research*, 16(3), 269-278. [In Persian]
- Sadeghi, Rasoul; & Rezaei, Maryam.(2019). “Investigating the Impact of Cultural-Value Orientations on Youth's Attitudes Toward Marriage in Tehran”. *Strategic Studies of Sports and Youth*,(45), Autumn 2019, 94-123. [In Persian]
- Shoa Kazemi, Mehranqiz.(2005). Communication and Its Impact on Family Health. *Ma'rifat Journal*,(91). [In Persian]
- Strauss, Anselm L., & Corbin, Juliet(2015), *Basics of Qualitative Research: Grounded Theory Procedures*

and Techniques, Sage.

- Taqavi, Seyyed Mehdi, & Aslani, Shahnaz.(2017/2018). Investigating the Relationship Between Media Consumption, Religiosity, and Family Values: A Case Study of Semnan City. *Police-Social Research on Women and Family*, 5(2), 181–205. SID. <https://sid.ir/paper/509937/fa> [In Persian]
- Zahedi, Mohammad Javad; & Khazrnezhad, Omer.(2013). “Modernization and the Process of Value Change in the Family Domain” (A Case Study of Changes in Family Values in the City of Bukan). *Iranian Journal of Sociology*, 14(1), 68-97. SID. <https://sid.ir/paper/67547/fa> [In Persian]
- Zhong, C., Wilkinson, J. The paradox of women’s marital freedom: nonlinear individualization in post-reform China. *Theor Soc* 54, 119–138(2025). <https://doi.org/10.1007/s11186-025-09591>.

-

